

P. 11.132

CERNAUȚI

IULIE - OCTOMBRIE 1943

An.
XVIII

FĂT-FRUMOS

Nr.
4-5

ARTĂ
LITERATURĂ

Director: LECA MORARIU

Secretar de redacție:
Octavia Lupu - Morariu

ȘTIINȚĂ
VIAȚĂ SOCIALĂ

Copilandrul C. Porumbescu
(După o fotografie inedită)

Redacția și administrația: Cernăuți, str. Munteniei 14

14.393 3162 935.146

485

1907

Nu se impru-
mută acasă.

CERNĂUȚI

IULIE - OCTOMBRIE 1943

An. XVIII	FĂȚ-FRUMOS	Nr. 4-5
ARTĂ LITERATURĂ	Director: LECĂ MORARIU Secretar de redacție: Octavia Lupu - Morariu	ȘTIINȚĂ VIAȚĂ SOCIALĂ

O mare victorie a științei bucovinene

Ignoratul somităților române și distinsul nostru colaborator¹⁾, profesor **Dimitrie Rusu** își cucerește cuvenita recunoștință pe celalt drum. Prin fericita mijlocire a d-lui Dr. Alfred Klug (directorul Institutului german, Cernăuți), pasionata strădanie a d-lui D. Rusu este încununată cu următoarea adresă a Observatorului astronomic de pe lângă Universitatea Leipzигului:

UNIVERSITÄTS-STERNOWARTE

Tgb. Nr. 209 V/43

Leipzig C 1, den 9. August 1943

Stephanstr. 3

HERRN Dr. ALFRED KLUG,

Deutsches Wissenschaftliches Institut

Zweigstelle Czernowitz.

Czernowitz, Rumänien...

Sehr geehrter Doktor!

Ihre Freundliche Anfrage vom 19. Juni, wegen des »Dichtengesetzes der Himmelskörper« traf am 2. Juli hier ein, gerade nachdem ich zu einer fünfwöchentlichen Dienstreise fortgefahren war. Ich fand sie vorgestern hier vor und habe mir die Ausführungen von Herrn Professor D. Rusu genau angesehen.

Ich bekomme ja immer wieder alle möglichen Vorschläge von Leuten die ausserhalb der Wissenschaft stehen. Sie alle werden objektiv geprüft und haben sich zu 99% als unbrauchbar erwiesen. Es ist mir nun eine grosse Freude, Ihnen mit-

¹⁾ În „Făt-frumos“, An. XI 1936, 54-62 îi publicam studiul *Legea rotațiunii corpurilor cerești*, iar în An. XVIII 1943, 32-46: *Gravitațiunea*.

935.146

14392
3162

teilen zu können, dass die Entwicklungen von Herrn Rusu nicht nur sachlich richtig sind sondern, für die Astronomie eine Bedeutung haben, die ihm selbst vielleicht noch nicht recht bewusst geworden ist.

Ich möchte Sie daher bitten, Herrn Rusu den beiliegenden Durchschlag dieses Briefes zu übermitteln und aufzufordern, sich mit mir direkt in Verbindung zu setzen. Es ist wohl am zweckmässigsten, ich vermittele Herrn Rusu den Ausdruck seiner Ausführungen in unserer Hauptfachzeitschrift, den Astronomischen Nachrichten. Daran würde ich selbst Ausführungen anschliessen, die die Bedeutung seiner Entdeckung für unsere Kenntnisse vom Sonnensystem und von bestimmten Klassen von Doppelsternen an einer Reihe Beispiele erläutern sollen.

Es wäre mir lieb, wenn Herr Rusu mir noch eine Reihe Exemplare (5 bis 10 Stück) seiner Ausführungen übermitteln könnte.

Mit besten Dank für Ihre Bemühungen und
Heil Hitler, Ihr

Prof Dr. I. Hopmann
Direktor der Universitäts-Sternwarte Leipzig.

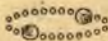
* * *

Așadar, ne asigură Profesorul Dr. I. Hopmann: „Am străbătut amănunțit expunerile¹⁾ d-lui prof. D. Rusu. Pri-mesc mereu tot felul de contribuții din partea unor inși cari n'au a face cu știința. Toate sunt cercetate obiectiv și 'n 99% s'au dovedit inutile. Mare mi-i însă acum bucuria să vă co-munic că concluziile d-lui Rusu sunt, în meritul chestiunii, nu numai juste, ci că au pentru astronomie o importanță de care poate d-sa încă nici nu-și da seama”...

Și urmează ca recente-le revelații ale Astronomului bu-covinean D. Rusu să apară în principala publicație de spe-cialitate dela Lipsca: „Astronomische Nachrichten” — cu dîchisul pe care i-l va dărui directorul marelui Observator dela Lipsca, Profesorul Dr. I. Hopmann.

Și iată deci, că totuși, și 'n acest domeniu, Universitatea Bucovinei totuși, totuși continuă a ființa! Atât de plastic, atât de vie! Trăiască cine ne-o susține!

Leca Morariu

¹⁾ Publicate, în versiune română, chiar în acest Nr. din „Făt-frumos”.

BLAU *)

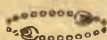
*Schon seit früh'ster Jugendzeit
Schwärm't'ich stets für Blau
Blauen Himmel, Blümlein blau
Alles blau, nur blau!*

*Blau mein Beutel wie Azur
Blau die Ebbe drem
Blau wie's Veilchen auf der Flur
Liebchens Äugelein.*

*Meines trauten Pfeifchens Qualm
Zieht in's Blaue hin
Selbst mein Lied, bei Gott, ich merk's
Klingt ultramarin.*

*Alles blau um mich herum
Blau wohin ich schau
Eines thut mir weh — warum —
Warum ist's Bier nicht blau?...*

Rübezahl (=C. Porumbescu)

Ctitori și adăugători ai noștri

D=I Gh. T. Kirileanu (Piatra-Neamț), 11/II : 1.000 lei și 30/VIII : 500 lei (a 3-a oară în 1943 — cf. pag. 102) ; P. C. Sa Păr. Victor Berariu (Cernăuți), 6/VII : 1.000 lei ; D=na Octavia Gheorghian (București), 1/IX : 500 lei (în amintirea decedatului Dr. Corneliu Gheorghian † 3 August 1941).

Doboriți-o hidra șoaptelor meschine cu cuvântul spus tare și răzvedit — românește !

*) După un manuscris inedit. -- Așadar : Iarăși o stihuire a lui C. Porumbescu, în care din nou zdrângâne coarda spiritual-umoristică a lirei sale, totuși, alteori de cel mai suav lirism. Pentru alte similare *nugae* cf. Făt-frumos 1933, 92—93 și 1934, 35—36 și 135—136 ; pentru poezia lui pură cf. Făt-frumos XI 1936, 272—273 și XII 1937, 92—93 (apoi fascic. 7 din colecția muzicală „Armonia” Cernăuți 1943 și fascic. XVIII 1943 din Col. Soc., „C. Porumbescu”, Suceava). Iar pseudonimul mitologicului Rübezahl, nu răutăcios, dar aprig-șfichiuitor, se potrivește versuitorului care alădădată își reclamează chiar pseudonimul Mefisto.

„Arboroasa” slăvindu-l pe Ciprian Porumbescu

(Sfârșit)

La Cernăuți, cinstirea bucovineană a lui C. Porumbescu ca de 1943, a săvârșit-o din plin Societatea „Armonia” cu : A. Memorabila **Vitrină-Porumbescu** (din 18—28 Iunie) la librăria Cultura Bucovinei a d-lui I. Vulpescu ; și B. Marele Concert din 20 Iunie, în Sala mare a Palatului Cultural (Societatea pentru Cultură).

Așadar : A. **Vitrina Porumbescu**. — Adevărat „colț de Muzeu Porumbescu”, cum semnala presa zilei, — cuprinzând : I. O serie de **manuscrise-Porumbescu**, foarte importante și pentru faptul că (uneori) sunt precis datate¹⁾. Astfel : **Schützen-Galopp** compozit und der zu Stupka am 7-ten November 1875 versammelten hochgeehrten Jagdgesellschaft achtungsvoll gewidmet von C. Golembiovski; Un pensée fugitive du melancolie composé pour le violon avec accompagnement de piano, datat : Cernăuți 28 Dec. 1876 ; **Corul Luna Mai**²⁾, datat : Cernăuți 19 Mai 1877 ; **Hora detrunchiaților**³⁾ (ecou direct al răsunătorului **Proces-Arboroasa**), datată : Stupca 4 Martie 1878 ; Nocturna **Bertha** (p. pian), publicată apoi cu titlul **Tempi passati**, datată⁴⁾ : Stupca 22 Sept. 1879 ; **Balada**, celebra Baladă, datată : Stupca 21 Oct. 1880 ; **Abschied von der Heimath**, **Polka française** (p. pian), datată : „Stupka 19. Feber 1881 vor meiner Abreise”⁵⁾ nach Wien, Cyprian” ; **Vecinica pomenire !** datată : Stupca 10 Oct. 1882 ; Valsul **Fantome**, datat : Nervi 6 Dec. 1882 etc. — II. **Opera publicată a lui C. P.**, în așa fel, încât noi, în articolul **Vitrina-Porumbescu**

¹⁾ Și-i regretabil că editorii lui C. Porumbescu au cam neglijat asemenea datări !

²⁾ Publicat în fascicula a II-a a Societății „Ciprian Porumbescu”, Suceava, (unde însă nici măcar nu-i arătat că textul e de Alecsandri !).

³⁾ Publicată în fasc. VIII a Soc. „C. Porumbescu”.

⁴⁾ Dată care coincide perfect cu spusese lui C. P. în *Carnetul său* din 1879 pag. 161 : „Montag 22. Früh komponire ich eine Nocturne die ich Bertha taufe”. — Iar știrea pusă în circulație de N. Petra-Petrescu, Ciprian Porumbescu... 1884, 25 (cf. și „Făt-frumos” XI 1936, 272) că **Tempi passati** ar fi „ultima compoziție” a lui C. P., scrisă fiind „pe patul morții”, trebuie, poate, lămurită cu faptul că printre manuscrisele lui C. P. se mai află următoarea piesă, cu acelaș titlu, scris de mâna Mărioarei Rațiu-Porumbescu : **Tempi passati ! Polka française pentru piano de C. Porumbescu**, ultima sa compozițiune, scrisă opt zile înaintea morții.

⁵⁾ După *Carnetul său* (din 1881), P. pornește la Viena Duminecă în 20 Februarie 1881.

din „Revista Bucovinei” An. II 1943, 349—350, am putut reconstitui (atât cât s’a putut) bibliografia operei lui C. P., publicată în timpul vieții lui, — urmând ca acum să continuăm (iarăși pe cât se poate⁹⁾)... după aceeași Vitrină din 18—28 Iunie 1943) cu înșirarea operei lui C. P., publicată după moartea lui; — adică: 1. În publicația „Armonia”, **Colecțiune de coruri pentru voci bărbătesci...** Cernăuți 1885 și 1886, corurile: **Cântec Sicilian⁷⁾**, cu text de Alecsandri; **Iarna**, cu text de N. D. Xenopol; și **Marșul cântăreților⁸⁾** cu text de chiar C. Porumbescu; 2. În revista lui Iacob Mureșianu „Musa Română” An. I Nr. 4 din 1 Aprilie st. vechiu 1888 (hora⁹⁾) **Măriorica (p. pian)**, închinată surorii sale; 3. **Souvenir de Nervi, Nocturne pour le Piano par C. Porumbescu. Dedié à M-elle Emily de Poppen. Le Produit net est destiné pour la fondation „Ciprian”, Op. 17¹⁰⁾** — cu sumptuoasă copertă în culori după tabloul în ulei, executat de Emily von Poppen, cunoștință a lui C. P. dela Nervi, Germană din Reval (Tallinn), Estonia — dela care ni s’au păstrat¹¹⁾ și prețioase scrisori-documente asupra lui C. Porumbescu; 4. **O sară**

⁹⁾ Recentele noastre cercetări pela o seamă de cunoscuți „ciprianiști” (ca prietenul nostru Victor P. Costa dela Lugoj) și pela familia Porumbescu (D-na Dr. Livia Cionca-Timișoara și d-l Ciprian Rațiu-București) au rămas infructuoase.

⁷⁾ Reeditat în fascic. II-a a Soc. „C. Porumbescu”.

⁸⁾ În manu crisl original (fără dată) titlul e: **Marșul cântăreților din Oravița** Alt ms., cu acelaș titlu, și datat: Stupca 27 Ian. 1881, e facsmiliat-reprodus de Tib Brediceanu în „Gazeta Transilvaniei” An. 96, Nr. 70 din 8 Sept. 1933 pag. 8. — Oravița (ca și ce’alt Banat: Lugojul) a știut să-și facă datoria față de-un C. Porumbescu, reprezentându-i opereta „Crai-Nou” în 1888 și 1900 (v. Dr. Valeriu Branisce, Ciprian Porumbescu..., Lugoj 1908, 114 și 115). Ba chiar și la 24 Aprilie 1923, primpretorul Dr. Pavel Liuba dela Oravița îi cerea surorii lui Porumbescu opereta „Crai-Nou”, stăruind: „Am voi să reamintim în moria celebrului nostru compozitor român înaintea străinilor” (după scrisoarea din Muzeul-Porumbescu). — Ș (luăm aminte!) ambele manuscrise din **Marșul cântăreților** (păstrate în Muzeul-Porumbescu) notează la Trio (= „Nici chiar Nilson, Lucca, Patti”): „Romanța de Scheletti O viziune”; adică melodia ar fi luată (?) din G. Scheletti.

⁹⁾ În Manuscris, datată: Stupca 7 Sept. 1878.

¹⁰⁾ Indicele C. P. 1 în josul paginilor 3, 4, 5 arată, probabil că e prima compoziție din seria Fundația „Ciprian” — și poate și că e prima (?) piesă publicată postum (?). — Informația din fascic. I a Soc. „C. Porumbescu” (pag. 3) că C. P. „apucase să publice abia 10 piese și o colecțiune de cântece studențești”, iar ceilalți familianți ai lui (Tatăl și sora cu soțul ei) „au tipărit încă 17 compozițiuni” se cere revizuită, întrucât știm documentar, că C. P. era în tratative cu editorul C. Gebauer, la care apar (vezi „Revista Bucovinei” 1943, 350) Op. 11 și 12.

¹¹⁾ Cf. articolul Leonida Bodnărescu, Emily von Poppen în „Junimea literară” An. XVI 1927, 32—36.

la stână¹²⁾, **Idilă pentru piano de Ciprian Porumbescu**, Op. 18¹³⁾, **Proprietatea și Editura Fundațiunei „Ciprian”**, Musikalien-druckerei v. Jos. Eberle & Co. Wien, VII 2409/91¹⁴⁾; 5. **Tempi passati**, Nocturnă pentru piano de Ciprian Porumbescu, Op. 19¹⁵⁾, **Editura și proprietatea Fundațiunei „Ciprian”**, Musikalien-druckerei von Jos. Eberle & Co. Wien, VII 2.550/92¹⁶⁾; 6. **Basme Iașiane**¹⁷⁾, **Vals pentru Piano de C. Porumbescu**, Op. 19. **Editura familiei**. Tote drepturile rezervate — cu precizarea și dedicația: **Ediția a II-a Ilustrisimilor Domni Dr. Alexandru și Zeno Mocioni de Foeni**. Fără sigla tipografiei fără indicele **C. P. 4** — și cu următorul **Apel**: „Prin măștenire fiind în posesiunea compozițiunilor mult regretatului meu frate **Ciprian G. Porumbescu**, am dorința ca aceste compozițiuni, pline de melodii românești, să fie cât se poate de răspândite între Onor. public român. M'am decis a le tipări și eda în edițiuni populare, broșuri de câte 16 pagini, al căror preț pentru abonați să nu treacă peste 75 cruceri sau 1 leu și 50 bani. În acest scop 'mi permit a lansa prîntre Onor. public român liste de subscripțiuni, făcând apel spre a fi încurajată în această întreprindere națională. Buzău, Aprilie 1897. **Marioara L. Rațiu, născută Porumbescu**”. — Așadar: Intre 1892 (**Tempi passati**) și 1897 trecuse destul timp ca, nu numai **Fundația „Ciprian”** să rămână uitată, dar și **numeroțarea opusurilor** să fie încurcată, repetându-se de data aceasta **Op. 19** al piesei **Tempi passati**! Iar mențiunea „Ediția a II-a” ne înlesnește să ne umplem lacunele bibliografice, adecă să răspundem vag, ce piese anume trebuie c'au apărut acolo, unde noi (cf. „Revista Bucovinei” 1943, 350) n'am putut răspunde. Deci, în seria pieselor Op. 1, 3, 6, 13, 14, 15 și 16 își are poate, locul și prima ediție din **Basme Iașane**, — precum, știm noi, undeva în aceste lacunare posturi, intră și aceste două piese tipărite pe cari¹⁸⁾ nu le avem la îndemână: **Valsul Fantome**¹⁹⁾

¹²⁾ În manuscris, datată: Stupca 29 Iunie 1878 (?; anul nu prea descifrabil),

¹³⁾ În josul paginilor 3, 4, 5, iarăși indicele: **C. P. 2**.

¹⁴⁾ Ceea ce, evident, înseamnă: anul 1891.

¹⁵⁾ În josul paginilor 2, 3, 4, 5, indicele: **C. P. 3**.

¹⁶⁾ Deci: anul 1892.

¹⁷⁾ În manuscris, datat: 26 Iunie 1878. — Iar pentru **Al. Mocioni**, Tib. Brediceanu în citata „Gazeta Transilvaniei” 1933, Nr. 70 ne informează: „E probabil că tot în timpul petrecerii sale în Banat (C. P.) a avut prilejul să cunoască și... pe **Alexandru Mocsony**, fostul președinte al **Astreii**, care însuși era un distins compozitor”.

¹⁸⁾ Cine va fi harnic să ni le semnaleze precis?

¹⁹⁾ Elogiat de **Constantin Morariu** (camarad de liceu, de studii teologice, de temniță arboroseană și apoi biograf al lui **C. Porumbescu**) în verifiția **Valsul „Fantome”, Umbrei scumpului meu amic Ciprian Porumbescu** din rev. „**Amicul Familiei**”, Gherla, An. VIII Nr. 14 din 15/26 Iulie 1884.

și **Rapsodia română**; 7. Colecția **Din compozițiunile lui Ciprian Porumbescu**, Editura Familiei. Tote drepturile rezervate, Lit. de F. M. Geidel, Leipsic, — din care ni s'au păstrat două ediții-variante: una cu indicația **Caetul I**, cuprinzând, sub o singură copertă, cu chipul lui C. P., **Prețul 2 Lei noi** (1 florin), piesele: **Imn de urare**²⁰), **Hora Prahovei**, **A căzut o rază lină**, **Fluturaș de noapte**²¹) (Polca), **Frunză verde mărgărit**²²) (Cântec popular), **Pe câmpiele (sic) Stupcei**²³) (Polca mazur) și **Fata Popii**²⁴) (Cântec popular), — alta aceleași 7 piese, plus următoarele 2 (anunțate în fiecare copertă, dar probabil neapărute): **Tupiluș prin năgăruș**²⁵) (Polca) și **Basme Iașiane** (Vals), constituind fiecare piesă câte o fascicolă în sine, cu aceeași copertă mereu repetată, **Prețul à 50 bani/25 cruceri** și cu anumite dedicații dintre cari pe măsura în care dispunem de aceste rare fascicule²⁶), semnalăm următoarele: La Nr. 2 (**Hora Prahovei**): „Dedicată Dămnei Elena Dobrin²⁷) născută Rădulescu”; la Nr. 3 (**A căzut o rază lină**): „Dedicată Dămnei Mathilda Ponă născută Cugler” — textul fiind al dămsei²⁸), ca și 'ntr'alte compoziții ale lui C. P.: **O roză vestejită**, **Lăsați-mă să cânt**; la Nr. 4 (**Fluturaș de noapte**): „Dedicată scumpei mele nepăte Aurora Milovan”; la Nr. 5 (**Frunză verde mărgărit**): „Dedicată nobilului nostru amic

²⁰) Imn de urare (p. sopran, tenor și pian) datat, în ms.: Viena 8 Martie 1880 — cu titlul: „Imn de urare, pentru ziua patronului scumpului nostru părinte în 9/21 Martie 1880“ — și cu repartizarea celor două voci asupra frășinilor săi: Marica și Stefan.

²¹) În manuscris, datat: Stupca 31 Dec. 1880.

²²) Reeditat în fascicola VI a Soc. „C. Porumbescu“. — Într'un prim-manuscris (fără text), schițat cu creionul (ms. care mai cuprinde și cântecele: **Cât îi țara românească**, **Frunză verde trei lalele**, **Merge badea sămănând și altceva**), **Frunză verde mărgărit** e datat: Brașov 25 Mai 1882 — iar într'un ms. mai îngrijit (deasemenea fără text), cu cerneală, e nedatat și cu titlul: **Trandafirul**.

²³) În cele două manuscrise titlul fusese **Blăuăugelein** — deci tot Bertha!.. Într'unul din msc. datarea: Stupca 25 Oct. 1880.

²⁴) În ms. datată: Brașov 3 Iunie 1882.

²⁵) Era deci să fie o reeditare, cf. Op. 9 arătat de noi în „Revista Bucovinei“ 1943, 350.

²⁶) Cine va fi harnic să ni le prezinte toate?

²⁷) Care (după recenta scrisoare a d-lui Victor P. Costa, datată Lugoj 17 Aug. 1943) a fost soția d-lui avocat Dr. Dobrin din Lugoj, faimos Moș-Corbu pe vremuri. Elena Dobrin „decedată acum vreo 25 de ani... a fost un timp oarecare și dirijoara Corului Vidu, reprezentând sub conducerea sa Crai-Nou. O distinsă muziciană și un suflet de elită“ (V. P. Costa, ibidem).

²⁸) Muzeul Porumbescu posedă și o scrisoare a poetei M. Cugler către C. Porumbescu.

Dr. George Crăiniceanu”²⁹⁾; la Nr. 6 (**Pe câmpiile Stupcei**): „Prea stimatei Dómnēi Hortensia de Costin”³⁰⁾ născută de Popovici”. — Rămâne să mai precizăm că la sfârșitul **Caetului I** din prima ediție, mai bine zis, prima versiune, cetim exact acelaș **Apel**, din 1897³¹⁾ ca cel din **Basme Iașane**. În consecință, piesele (în ambele feluri de caiete) poartă în josul paginilor, signele **C. P. 21 M. R.** (= Ciprian Porumbescu Op. 21 Mărioara Rațiu), **C. P. 22 M. R.**, **C. P. 23 M. R.**, **C. P. 24 M. R.**, etc. Presupunem deci că editoarea, sesizându-se de greșala cu dubla numerotare **Op. 19** (la **Tempi passati și Basme Iașane**) sare peste **Op. 20**, sau îl lasă pe seama valsului **Basme Iașane**³²⁾ și trece la numerotarea **Op. 21, 22, 23...**; 8. Cu acelaș entet **Din compozițiunile lui Ciprian Porumbescu**, dar cu copertă nouă: **Ouvertura din Opereta Crai-Nou**. Editura familiei. **Tóte drepturile rezervate**, Inst. Lith. de F. M. Geidel Leipsic (p. pian), purtând în josul paginilor 2—7 sigla **C. P. 28 M. R.** Ceea ce ne determină să presupunem că în colecția semnalată sub 7) au apărut numai primele 7 piese, dela **C. P. 21 M. R. Imn de urare până la C. P. 27 M. R. (Fata Popii)** — și că **Tupilus prin Năgăruș** (care ar fi fost o reeditare) și **Basme Iașane** (care apăruseră ca „Op. 19”!!) n’au mai apărut; 9. Cu acelaș entet **Din compozițiunile (sic) lui Ciprian Porumbescu: Ballade. Pour le violon avec accompagnement du piano de C. Porumbescu Op. 29** Editura familiei. **Tóte drepturile rezervate**, Inst. Lith. de F. M. Geidel, Leipsic. Copertă nouă, iar în josul paginilor 2—5: **C. P. 29 M. R. Așadar celebra Baladă**, care până astăzi numără 7 ediții adevărate 6 ediții înregistrate de „Făt-Frumos” An. VIII 1933, 94—95 și recenta, preamercantilă ediție (cu funebă copertă de faire-part!) **Edition Moravetz, C. Porumbescu, Balada Op. 29 Transcripție (sic!!!) pentru vioară cu accomp de pian...** Editura „Mentor”, Fostă frații Moravetz S. A. Timișoara; 10. Acelaș entet: **O roză vestejită (Du bist wie eine Blume) Op. 30, Propr. familiei, toate drepturile rezervate, Editura.. Doina.. București**; 11) Acelaș entet: **Potpourri din Opereta Crai-**

²⁹⁾ Dr. George Crăiniceanu fusese într’un timp fericitul posesor al vioarei lui C. Porumbescu, cf. chiar mărturia lui Iraclie Porumbescu în *Scrierile lui Iraclie Porumbescu*, publicate de Leonida Bodnărescu, 1898, 179. — Muzeul Porumbescu păstrează și o scrisoare (din 25 Mai 1888) a (violonistului?) Crăiniceanu către Iraclie Porumbescu.

³⁰⁾ Desigur mare proprietară la Stupca.

³¹⁾ Cf. și anunțul *Compozițiile lui Porumbescu* (p. exact aceleași piese) din rev. „Familia”, An. XXXIII, Nr. 44 (pag. 527) din 2/14 Noemvrie 1897.

³²⁾ Exemplarul nostru e atât de retezat de legătorul de cărți, încât nu știm de n’a avut sigla **C. P. 20 M. R.**

Nou³³⁾ pentru Piano de C. Porumbescu, toate drepturile rezervate, Editura... „Doina”... București; 12. In **Adaos muzical** Nr. 2 la revista „Luceafărul” An. X 1911 Nr. 8: **Rugă-clunea** din „Crai Nou” pentru soli și cor cu acomp. de pian; 13. Marea Colecție a Societății „Ciprian Porumbescu”, Su-ceava, cuprinzând (în format 8° și 4°) următoarele fascicole; format 8°: I 1910 **Coruri bărbătești** — In pag. 3 cetim; Partea muzicală o îngrijește³⁴⁾ pentru tipărire fostul diriginte al reu-niunii d-l Alfred Schlüter, director de muzică în Cernăuți”, II 1910 item; III 1911 item³⁵⁾; IV 1911 **Coruri mixte**; V 1911 **La mălurile Prutului**, Vals p. cor bărb. cu pian; VI 1911 **Co-ruri mixte**³⁶⁾ cu acomp. instrumental; XI 1913 **Altarul Mă-năstirii Putna**, cor bărb. cu pian — cu Nota: „Revăzut de directorul de muzică August Karnet”; XII 1936 **Cisla, scenă muzicală comică; cuvinte și muzică de C. Porumbescu** rev. de A. Karnet; — format 4°: VII 1911 **Bătrâneasca**³⁷⁾ **Horă lină** (p. pian) revăzută de A. Karnet³⁸⁾; VIII 1911 **Hora „detrunchiaților”** (p. pian); IX 1911 **Peneș Curcanul, horă pentru pian** — într-unul din cele două manuscrise: „dedicată cu cel mai prosund respect laureatului Poet al Latinității d-lui V. Alecsandri”; X 1911 **Potpourri**³⁹⁾ **de cântece naționale pentru pian**; XIII 1937 **„Lăsați-mă să cânt”**⁴⁰⁾ (canto și piano) — care va fi apoi aria „In aste haine” din **Crai Nou**; XIV 1938 **Hora Brașovului**⁴¹⁾; XV 1940 **Hora 1**⁴²⁾ (p. pian); XVI 1940 **Hora 3**⁴³⁾ (p. pian); XVII 1940 cuprinzând 4 coruri: 3 im-

³³⁾ Așadar reeditarea lui Op. 10 — cf. „Revista Bucovinei”, 1943, 450.

³⁴⁾ Dar la Deviza („Pe-al nostru steag e scris Unire”) nota: „aranjată pen-tru cor de C. Procopovici”; — aranjare, care însă s'a pretat chiar și la complete alterări ale originalului (în măsurile 5—9 și 16—17), încât a provocat protestul nostru din rev. „Făt-Frumos” VI 1931, 317.

³⁵⁾ între cari reeditarea: **Cântec sicilian**.

³⁶⁾ între cari reeditarea: **Frunză verde mărgărit**.

³⁷⁾ In ms., datată: Stupca 8 Sept. 1878.

³⁸⁾ Ca și fasc. VII, IX și X.

³⁹⁾ Un manuscris mai puțin desvoltat (ne=revăzut de A. Karnet!) și cu titlul **Potpourris des chansons nationales romaines composées pour le piano par C. Golembiowski** e datat: Cernăuți 22 Nov. 1876.

⁴⁰⁾ Datat și'n ediția tipărită: Stupca 12 Sept. 1881.

⁴¹⁾ Deci reeditare — cf. Op. 8 în „Revista Bucovinei” 1943, 350. — In ms. cu titlul **Hora Șoimului** și datată: Stupca 23 Sept. 1881.

⁴²⁾ Datată și'n ed. tipărită: „Stupca, 25 August 1882” și semnat: „Ciprian Porumbescu, profesor și director de muzică în Brașov”. Msul original al titlului: **3 Hore**, cuprinzând: **Hora 1** (fascic. XV Soc. „C. P.”), **Hora Prahovei** (unde Iraclie Porumbescu a însemnat cu creionul: tipărită la 1897”) și **Hora 3** (fascic. XVI Soc. „C. P.”).

nuri Hristos au înviat! și Priceasna de Paști⁴³⁾ „Cu Trupul lui Hristos...”; XVIII 1943 *Résignation*⁴⁴⁾, Pentru voce și pian, Text și muzică de C. Porumbescu; 14. Serenada de Ciprian Porumbescu, Transcripție liberă pentru voce și piano de J. Paschile Op. 184, București, Editura „Țicu I. Eșanu” — originalul pentru cor mixt⁴⁵⁾; 15. C. Porumbescu, *Rêverie*⁴⁶⁾, Violon, Piano R. Cionca (=editor) Lito Schildkraut, Cluj, (1932): — 16. Editura familiei, Din compozițiunile lui Ciprian Porumbescu, Patru coruri bărbătești: Cade-se cu adevărat, Tatăl nostru, Lăudați pre Domnul, Adusu-mi-am aminte, Revăzute de Andreescu Scheletty, Cluj 1933, Lito Schildkraut, Cluj. — Impresionantă e mărturisirea editorului profesor Romul Cionca⁴⁷⁾ cu privire la descoperirea duora dintre aceste 4 coruri: „Cade-se cu adevărat și Lăudați pre Domnul mi-au fost puse la dispoziție de d-l A. Bena, care le-a găsit la un anticar și ca să ajungă în posesia lor le-a cumpărat împreună cu un vraf de note fără valoare, numai ca să nu atragă atenția asupra valorii manuscrisului. Ambele sunt scrise pe o coală de hârtie de note și poartă adnotația: „Cernăuți în 5 Dechemvre 876, Ciprian Golembaovschi student teolog anul IV” — Și important este că aici ni se prezintă gravul Adusu-mi-am aminte (capodoperă de muzică religioasă a lui C. P.) în cor bărbătesc⁴⁸⁾, în autentica lui formă deci, așa cum l-a intuit genialitatea creatoare a Porumbescului; 17. *Imnosul Invierii*⁴⁹⁾ („Ingerul a strigat”) Cor mixt, litografie fără dată tip. la Cluj. Editura Familiei — deci a d-lor lor Dr. Liviu și Romul Cionca; 18. Colecția (muzicală) „Făt Frumos” Nr. 2, Lito Schildkraut, Cluj reeditând emblema Din compozițiunile lui Ciprian Porumbescu: Psalm⁵⁰⁾ („Dumnezeu este

⁴³⁾ In ms. datată: Brașov 4 Aprilie 1882.

⁴⁴⁾ Datată și 'n ediția tipărită: Stupca 9 Sept. 1880.

⁴⁵⁾ Cf. fascic. IV a Soc. „C. P.”.

⁴⁶⁾ Datată și 'n ediția litografiată cu anul: 1880. — Pentru anul publicării ei vezi „Făt-frumos” 1932, Nr. 3—4.

⁴⁷⁾ Cf. rev. „Făt-Frumos” IX 1934, 71.

⁴⁸⁾ Nu contrafacerea în cor mixt, care derivă, probabil, din versiunea pentru 3 voci a lui Nifon P. Ploșteanu, Carte de muzică bisericească 1902 și din armonizarea p. cor mixt a lui I. Vidu — cf. Ioan Vicoveanu, Pentru bibliografia operei lui C. Porumbescu în „Făt-Frumos” 1933, 121 și 1934, 108. Și foarte regretabilă e și contrafacerea (chiar și melodică!) a lui Adusu-mi-am aminte care cu tot protestul competent (Victor Morariu) stăruie la Radio-București.

⁴⁹⁾ Din care, un manuscris incomplet se află și 'n Muzeul Porumbescu.

⁵⁰⁾ Pe aceeași melodie merge și corul mixt *Acsion la Nașterea Domnului* („Mărește, suflete al meu”), ms. din Muzeul Porumbescu.

Domnul...” și **Acsion la Rusali** ⁵¹⁾ (Bucură-Te, Maică”) coruri mixte revizuite de George Onciul, Suceava 1933; Nr. 3 aceeași litografie aceeași emblemă: **Condacul Maicii Domnului** ⁵²⁾ („Apărătoarei Doamne”) și **Rădicat-am ochii mei** (Psalm) coruri bărbătești revizuite după manuscrisele din Muzeul Porumbescu de George Onciul, Suceava 1933; Nr. 4 (tipografia „Glasul Bucovinei” Cernăuți) **Cât te-am iubit!...** (Text de Matilda Cugler) Pentru voce după manuscrisul ⁵³⁾ lui C. Morariu din Muzeul Porumbescu, Cernăuți 1936; Nr. 5, **Dorul pentru vioară și pian**, Transcris pt. violoncel de Leca Morariu, Cernăuți 1937, **Arte Grafice** **Scrisul Românesc** S. A. Craiova-București; Nr. 6, **La lună, Voce și pian**, Text de N. Gane, Cernăuți 1943; Nr. 7, **Ich liebe Dich...** ⁵⁴⁾, Text de Herm Lingg (Voce și pian), Cernăuți 1943. Tipografia Opreșeanu; 19. În menționata colecțiune „Armonia”: Nr. 7 **Nocturnă** (Voce și pian), Cernăuți 1943, Tipografia Opreșeanu. Textul probabil de C. Porumbescu (tradus de Leca Morariu); 20. Entetul **Corul „Armonia” Cernăuți: Dumnezeu este Domnul** ⁵⁵⁾, pe foi volante pt. sopran și alto, tenor, bas, Tipografia Ieremie Opreșeanu, Cernăuți (1943). — Și, dacă punem la contribuție și studiile bibliografice ale pilduitorului nostru „ciprianist” Ion Vîcoveanu, adecă citatele articole: **Pentru bibliografia operei lui C. Porumbescu în Făt-Frumos** 1933 121—122 și 1934, 107—108 (în cari, mai ales, trebuie subliniate piesele de altfel cam necunoscute: **Hai la vale, Marșul călăreților și Inimă de Român**) — și dacă completăm aceste informații cu precizarea că în cele 119 fascicule din „Musa Română” a d-lui Dr. Calistrat Șotropa, Cernăuți, singurele piese porumbescene sunt Nr. 63 **Pe-al nostru steag** și Nr. 72 **Tricolorul**, ambele p. cor mixt de D. G. Kiriac, — atunci împreună cu citatul nostru articol din „Revista Bucovinei” 1943, 349—450, iată că, în sfârșit, întru cinstirea comemoratului C. Porumbescu, Bucovina arboroseană a reușit să ne dea **Bibliografia Operei publicate a lui C. Porumbescu**. — III. **Bibliografia C. Porumbescu**; adecă: 1. N. Petra Petrescu **Ciprian Porumbescu, Compositor român** (Sibiu 1884 — Extras din Calendarul **Amicul Poporului** An. XXIV 1884); 2. **Ciprian Porum-**

⁵¹⁾ Datat și'n ediția litografiată: „21 Mai 1882, C. Porumbescu, bolnav în pat”.

⁵²⁾ Datat și 'n ediția litografiată: „Cernăuți 17 Martie 1876”. — Pe alt ms. din Muzeul Porumbescu (Partitura p. bas II) datarea nelămurită: „18.15/3 76”.

⁵³⁾ Facsimiliat. Piesă reprodușă apoi, în aceeași autogramă Const. Morariu (puțin alterată prin suprascriere) în rev. „Muzică și poezie” Nr. 3 din Ian. 1936.

⁵⁴⁾ Într'alt ms. decât sumptuosul Album dedicat Berthei (v. „Făt-frumos” 1937, 92—93) datat: Stupca 26 Dec. 1880.

⁵⁵⁾ Așadar reeditare — cf. Colecția muzicală „Făt-frumos”.

bescu la Const. Morariu, *Skizzen über die Rumänen der Bucovina*, Resicza-Wien 1888—1891, 309—311; 3. Leonida Bodnărescu, *Scrisele lui Iacile Porumbescu*, Cernăuți, 1898; 4. Constantin Morariu, *Ciprian Porumbescu după 25 de ani dela moartea lui*, Suceava 1908; 5. Dr. Valeriu Branisce, *Ciprian Porumbescu, Schiță monografică*, Lugoj 1908; 6. Capitolul *Serbările în amintirea lui Ciprian Porumbescu în Raportul general al Comitetului Reuniunii române de muzică din Sibiu*, Sibiu 1908; 7. T. Brediceanu și G. Șorban, *Ciprian Porumbescu în Adaos muzical* la rev. „Luceafărul” An. 1911, 196—198; 8. Capitolul *Ciprian Porumbescu la I. Grămadă, „România Jună” din Viena..* Arad 1912; 9. Constantin Morariu, *Ciprian Porumbescu* Cernăuți 1926; 10. Mihail Gr. Poslušnicu, *Ciprian Porumbescu, Viața (= viața) și opera sa musicală*, București 1926 lucrare primitiv-superficială; 11. Claudio Isopescu, *Il musicista romeno Ciprian Porumbescu a Roma*, Livorno 1931; 12. George Onciul, *Din trecutul muzical al Bucovinei*, Cernăuți 1932; 13. Leca Morariu, *La semicentenarul C. Porumbescu*, Suceava 1933; 14. Revista admirabilului Axente Banciu „Țara Bârsel” Brașov An. V Nr. 5 Sept.—Oct. 1933 cu articolele⁵⁶⁾: Axente Banciu, *Familia Porumbescu și Brașovul și Ioan Brânzea, Întru pomenirea lui C. G. Porumbescu*; 15. Leca Morariu, *Muzeul Porumbescu*⁵⁷⁾, București 1934; 16. Victor Morariu și Ștefan Pavelescu, *Istoricul Reuniunii... „Ciprian Porumbescu” din Suceava*, Suceava, 1939; 17. Ștefan Pavelescu, *Viața lui Ciprian Porumbescu*, Suceava 1940; 18. Paul I. Papadopol, *Ciprian Porumbescu*, București Colecția „Cunoștințe folositoare” (flecștet⁵⁸⁾) de carte arhinetrebnică); 19. Leca Morariu *Epaminonda Bucevschi în corespondența lui C. Porumbescu*, Cernăuți 1943; 20. Nu putem preciza⁵⁹⁾. în ce ordine cronologică trebuia înșirată: Iuliu Moisiu, *Viața studenților români din Viena în a doua jumătate a secolului XIX-a. Amintiri* (apărute unde?); 21. *Diverse periodice cu scrisul lui C. P. sau cu știri despre dânsul ca d. p. „Familia”*, Oradea An. XXIV 1888 Nr. 29 cu: *Călătoria și petrecerea lui C. Porumbescu la Nervi (Din scrisori rămase de la dânsul)*; „*România Muzicală*” (București) An. II Nr. 20 din 15 Dec. 1891 cu editorialul *Ciprian Porumbescu. Compoziții române*; „*Deșteptarea*” lui C. Morariu A. II 1894 Nr. 12; „*Drapelul*”

⁵⁶⁾ Reeditate și în extrasele: Axente Banciu, *Suflete uitate*, Brașov 1934 și Ioan Brânzea, *Întru pomenirea lui C. G. Porumbescu*, Brașov 1937.

⁵⁷⁾ Extras din rev. „Boabe de grâu” An. V Nr. 7.

⁵⁸⁾ Cf. încondeierea noastră *Est modus in rebus* în „Făt-frumos” 1941, 98

⁵⁹⁾ Lipsindu-ne coperta broșurii.

C. Porumbescu, copil
după o fotografie inedită

Dela Administrația rev. „Făt-frumos“

Am mai încasat: Preot Fabian Bodnărescu, 2/IV: 300 lei; d. Al. P. Arbore, 5/IV: 300 lei; Econ. Dr. D. Furtună, 5/IV: 300 lei; Liceul „Dragoș Vodă” Câmpulung-Bucovina, 1 /IV: 300 lei; Păr. Gh. Velchorschi, 22/IV: 500 lei; Căminul cultural „Alexandru cel Bun” Suceava, 23/IV: 500 lei; d. Mihai Cărăușu, 23/IV: 1.250 lei. Atenție! Abonamentul urcându-se la 500 lei pe an, urmează ca restanțele să fie împlinite de orcine! — O. L. M.

(Lugoj) An. IV 1904 Nr. 41 (Iosif Velcean, „Craiu nou” la Lugoj), An. VIII 1908 Nr. 60, 62, 65 și N-rul (?) de Sâmbătă 14/27 Iunie cu cronici d. comemorarea lui C. P. la Lugoj, Stupca Bozoviciu, Oravița și Dalboșeț — și An. XI 1911 Nr. 67 cu: Itacție Porumbescu. **Violina lui Ciprian Porumbescu**; „Gazeta Transilvaniei” An. XCVI 1933 Nr. 70 (Tib. Brediceanu, **Ciprian Porumbescu**); Leonida Bodnărescu, **Anuarul I al „Ateneului Român” din Ciudei Storojinet** 1933, 20—22; o întreagă colecție apoi din publicațiile arborosene ca „Junimea literară” (anii Leca Morariu), „Făt-Frumos” și eminentul, neuitatul cotidian „Glasul Bucovinei” — până la actualisimele „Cetatea Moldovei” 1943 Nr. 4 și 6 și „Revista Bucovinei” 1943 Nr. 6 și 7; 22. Diverse afișe Porumbescu între cari: **Concertul Brașovean al lui C. P. de Vineri 15/27 Oct. 1882 și Crai-Noi la București în 5 Mai 1928.** — IV. **Tablouri și fotografii Porumbescu** — între cari: Vioiul portret în ulei al lui C. Porumbescu, datorit pictorului brașovean Mihai Popp⁶⁰⁾ (portretul cel mai vrednic⁶²⁾ de a fi popularizat al Porumbescului); Un portret în ulei al tânărului student-teolog Itacție Porumbescu (pictorul necunoscut); Compoziția originală a lu Emily von Poppen: **Souvenir de Nervi** (în ulei); Fotografia (copie) cu Corul studenților teologi (1874—1875) dirijat de Isidor Vorobchievici (între coriști și Arborosenii: C. Porumbescu, Zaharia Voronca, C. Morariu, Orest Popescu și Eugen Siretean); Fotografia originală cu **Cei cîn i** (=Arboroseni) ieșiți din temnița austriacă; C. Porumbescu, pe clasa a VI-a de lîceu⁶³⁾ dirijor de „orchestră” — fotografie mărită; etc. — V. **Alte relicvii-Porumbescu**, ca: Invelitoarea vioarei lui C. P. cu monogramul C. P.; bașnetul lui C. P. primită dela Brașoveni în 1882, cu inscripția: **Ciprian 1882** iar cutioara ei cu scrisul: „Armonia muzicală aduce armonia socială — Ciprian”; fragment⁶⁴⁾ (de metal, colorat „treicolor”) dintr’o fostă pîoasă podoaabă a mormîntului dela Stupca, cu textul: **Pe morment atunci să-mi puneți / Măndrul nostru „Tricolor”!** Etc.

⁶⁰⁾ Cf. „Făt-frumos” VI 1931, 317.

⁶¹⁾ Pentru care cf. articolele: Corneliu Comanescu, **Pictorul Mișu Popp și Const. Popp, Din viața lui Mișu Popp (Amintiri)** în eminenta revistă a lui Axente Banciu „Țara Bârsei” An. IV 1932 Nr. 2, Virgil Vătășianu, **Opera pictorului Mișu Popp** ibidem Nr. 4, C. Comanescu **Alte tablouri de pictorul Mișu Popp** ibidem Nr. 6 și An. V 1933 Nr. 1.

⁶²⁾ Aberația cu reeditarea ultimei, ingrate fotografii dela Genova (un C. Porumbescu cu bărbie wagneriană) ar putea să înceteze!

⁶³⁾ Cf. „Junimea literară” XIII 1924, 485—486.

⁶⁴⁾ Amintit de Constantin Morariu în „Amicul Familiei” An. VIII 1884, 180.

Așadar: Vitrină-Porumbescu la care a pelerinat atâta lume Cernăuteană... evident cam cu alte glose, cu alte sentimente decât în fața celorlalte preținse „vitrine” din capitala Arboroasei...

Și-apoi B: Marele Concert—Porumbescu din sala festivă a Palatului Cultural (Societatea p. Cultură) la 20 Iunie seara. Scena sobru decorată cu chilimuri românești, deasupra cărora tronează chipul Sărbătoritului înfățișat de amintitul M. Popp. Intrarea (datorită mărinimoasei înțelegeri a Societății pentru Cultură) fiind liberă — sala e arhiplină (cu tot senzaționalul spectacol condomitent dela vecinul Teatru Național)... În auditoriu și marii ostași eroi ai actualului nostru război: Generalii Corneliu Drăgălina, Guvernatorul Bucovinei și Dimitrie Carlaont, Comandantul Diviziei a VIII-a. Programul: Cel mai variat program al tuturor celor 4 mari Concerte-Porumbescu din comemorativul 1943 — adică: I—1. Corul „Tețina” dir. d-l Dionisie Scraba, **Pe-al nostru steag e scris unire și Corul „Meseriașul Român”,** dir. de Dr. Aurel Morariu, **Cât e Tara românească**; 2. Dr. Victor Morariu (vioară solo): **Doarul** — Pian: Octavia Lupu-Morariu; 3. Porfira Morariu (Soprană): **Serenadă și Rugăciune** — Pian: Heda Halitchi, Profesoară de conservator; 4. Dr. Aurel Morariu (flaut solo): **Hora Prahovei și Frunză verde mărgărit** — Pian: Heda Halitchi; 5. Radu Palade (piano solo): **Rapsodia Română.** — II. 6. Corul „Meseriașul Român”: **Psalmul „Dumnezeu este Domnul” și Corul „Tețina”:** **Tricolorul**; 7. Porfira Morariu și Octavia Lupu-Morariu (alto) cu acomp. de vioară, flaut, violoncel și pian (Victor, Aurel și Leca Morariu și Heda Halitchi): **A căzut o rază lină și Imn de urare**; 8. Vasile Gârbu (bas): **Nocturnă** — Pian: Dr. Milan Sesan; 9. Potpourri din „Crai-Nou” (vioară, flaut, violoncel, pian — vârstat cu arii de sopran, alt și bas) cu aceiași executanți; 10. Octavia Lupu-Morariu (alto): **O roză vestejită și (prima audiere) Ich liebe Dich !...** — Pian: Heda Halitchi; 11. Corul „Armonia” dirijat de Prof. Constantin Sandru: **La malurile Prutului** — Pian: Octavia Lupu-Morariu. Sala a aplaudat frenetic-prelungit cerând „cât mai curând repetarea întregului program da capo al fine”... Iar concertul a fost preludiat de următorul Cuvânt festiv rostit de Președintele Societății „Armonia”.

Domnule General-Guvernator,
Domnule General,
Domnule Președinte al Societății p. Cultură,
Ilustră încintă,

„Arboroasa” lui Ciprian Porumbescu — deci Bucovina muceniciei de ieri, dar și Bucovina renăscută la nouă viață

prin apriga ei școală de autodefensiune națională, — continuă a și-l slăvi în acest dublu comemorativ an 1943 pe cel mai de faimă crainic spiritual al ei. Și când zicem **Bucovina arboroseană**, atunci avem bucuria de a amănunți că **această** Bucovina e prezentă aici întâi prin decana noastră **Societate pentru Cultură**, datorită căreia, mai ales, „Armonia” vă ofe-ă astăzi acest porumbesc Sobor cu cea mai neprecupetită și generos-bucovineană **întrare liberă**. Precum iarăși ni-i deosebită amfitrionică bucurie să enunțăm că alte arborosene odrăsliri, cari ne dăruiesc astăzi fărâme din sufletul porumbesc, sunt Corul „Meseriașul Român” și Corul arcășesc „Tetina”. Adecă, mai precis: Corul „Meseriașul Român” înființat în 1929 de meseriașul între meseriași Dr. Aurel Morariu și dirijat până astăzi mereu tot de d-sa (cor-exponent al Societății **culturale** „Meseriașul Român”, care — nu uităm ce minuni de sezători literare-artistice ne-a dat mai anii trecuți și care, prin vrednicul ei președinte Ieremie Opreșeanu, împreună cu corul „Meseriașul Român”, ne-a reeditat, în acest 1943 Psalmul lui C. Porumbescu, **Dumnezeu este Domnul**). Deci Corul „M. R.”, distins în două concursuri⁶⁵⁾ de coruri populare cu cea mai mai înaltă recunoștință morală conferită de Soc. „Armonia”: Titlul de **Cor-membru** al Soc. „Armonia”; corul „M. R.” care s'a produs și 'n fața microfonului din Capitală precum, de două ori, și 'n Ateneul Român-București, concertând și 'n alte reputate centre ale Tării, între cari — Universitatea dela Vălenii-de-Munte, cu ocazia jubileului ei de 30 ani. — Apoi Corul „Tetina”, înființat (în 1934) de institutorul între institutori Dionisie Șcraba și dirijat până astăzi tot de d-sa, acest impozant ansamblu de vre-o 80 înși, voevodali arcași săteni, venind din cea românească Roșă Cernăuteană, care românească e și românească rămâne în pofida tuturor Scorpiilor roșii sau pestrițe, — corul „Tetina” care, în rusticitatea lui, s'a bucurat chiar și de oarecare bunăvoință oficială, încât an de an, a tot concertat și 'n fața microfonului din București. Ba în fatalul Iunie 1940 acești crainici ai Bucovinei cântărețe se aflau chiar la București, și cei plecați în turneu apostolesc în Iunie 1940, se întorceau acasă, la Roșă moldovenestilor lor căsute albe, abia în August-Septembrie 1941! — De prisos să mai insistăm cât de ultra-arboroseană e apoi „Armonia” de 63 ani vârstă cu corul ei de anhiemeriti soliști și dirijori pe cari veneratul măiestru Constantin Șandru, compozitorul și artistul C. Șandru, știe să-l fascineze așa fel, încât în această asociație nu pregetă să răspundă la apel cîntar și președintele societății-surori „Tudor Flondor” — venerabilul

⁶⁵⁾ Organizate de Soc. „Armonia” în 17 Mai 1931 și 'n 22 Oct. 1933.

Părinte (și reputat solist) Eugen Jancovschi. — Alte elemente arborosene angajate astăzi întru slăvirea lui C. Porumbescu: Ilustra reprezentantă a Conservatorului Cernăuțean, d-na prof. Heda Halitchi și excepționalul ucenic al aceluiaș Conservator, elevul-măestru Radu Palade. Ajutată (și de astă dată) de vechea noastră Instituție culturală „Glasul Bucovinei” (care ne-a hărăzit dania afişelor și programelor), Soc. „Armonia”, bucurându-se și de buna înțelegere a d-lui Ionel Vulpescu, care ne-a înlesnit Vitrina-Porumbescu, adevărat fragment de Muzeu-Porumbescu, în librăria „Cultura Bucovinei”, — „Armonia” realizează această **continuare** a cinstirii lui Porumbescu.

Zicem **continuare** fiindcă „Armonia” în mai toate programele sale publice din 1942/1943, (Concertul din 10 Dec. 1942, Academile sale și celelalte incidentale audii) a dat special de intensă atenție repertoriului (muzical și literar) al lui C. Porumbescu — și zicem **continuare**, fiindcă în marea zi de 6 Iunie „Armonia” se găsea la locul supremei datorii ciprianiste: Stupca și Suceava. Record armonist elocvent, încununat cu publicarea inedită **Nocturne** a programului de astăzi și gest acesta reeditat doar numai de cealaltă **Armonie a Bucovinei**: Societatea soră „Ciprian Porumbescu” dela Suceava, atât de pilduitor cărmuită de Mare'e-Vornic al Artelor arborosene Ștefan Pavelescu — și gest reeditat și de revista **Făt-Frumos**.

Vrea deci soarta ca cele mai plastice prăznuiri-Porumbescu⁶⁶⁾ din Bucovina anului 1943 să se realizeze prin cele mai arborosene nuclee cultural-muzicale și — probabil — cele mai dragi **Lui** dacă era în viață.

În adevăr, mai rar alt mare al Neamului nostru, care, printr'o anumită iperlirică structură a sufletului, să fi fost atât de legat de baștina sa, de Bucovina sa, de Stupca sa ca C. Porumbescu. A avut șansa să cunoască Tara-lumină, Tara atâtor nesfârșite delicii: Italia. A tresărit, a vibrat s'a cutremurat până'n adâncul adâncului de aceste italiene trăiri. În notele lui stau mărturie ca acestea: „E a doua zi astăzi pe care o petrec la Roma și am văzut acu atâtea încât aș putea să mă culc liniștit și să mor”⁶⁷⁾. „Se înțelege nu-ți pot povesti totul din fir în pâr: nici într'o săptămână n'aș termina, dar cel puțin așa, lucrurile cele mai importante. Deci între altele biserica Sf. Petru... Când i-am călcat pragul ră-măsei locului ca o fiară, cu gura căscată de un cot. E minir-

⁶⁶⁾ Si, putem preciza astăzi (Iulie 1943): Neîntrecute de celelalte două **comemorări** Cernăuțene pentru C. Porumbescu: Oficialul Concert din 6 Iunie și concertul corului C. F. R. Cernăuți din 27 Iunie.

⁶⁷⁾ Cf. Morariu, I a semicentenarul C Porumbescu, Suceava 1933, 23—24.

nată și **atâta de mare**, — și totuși niciun colțișor gol sau Doamne-păzește de prisos. Mormântul lui Sâmb-Petru l-am văzut deasemenea, dar ceea ce-am isprăvit mai cuosebire e că'n fața majestoasei splendori, fără să vreau, m'am gândit la biata mea ticăloșenie și am plâns. În sfântul aghiazmătar mi-am muțat degetele și mi-am ȳdat buzele; am sărutat piciorul statuei Sf. Petru, **am înġenunchiat**... și **m'am rugat**. Trei ceasuri am stat în biserică până'm văzut totul, așa, numai la repezeală... Plecai apoi... la o biserică S. Pietro în Montorio, de unde ți se oferă o minunată panoramă asupra Romei întregi. Era o splendidă zi senină. Soarele scăpăta înspre asfințit, mai prefirându-și încă razele aurii înspre **cetatea eternă**. Stăteam acolo și prīviam la măreata metropolă, bătrâna Romă, și iar prīviam și nu mă puteam despărți de acea suavă-dulce privești. Capodoperele Florentine impresionează alintându-te, furișându-ți-se în inimă, ba aș zice că sunt aproape seducătoare: prīvind-le sufletul ți se mlădie cald și duios, ba chiar plângi. Roma dimpotrivă cu majestoașă ei grandoare, e covârșitoare. O prīvire din Montorio și o reamintire de-o clipă a bătrânei Roma, cum a ființat dânsa dela Romulus până la Augustulus, și de piatră ai trebui să fii ca să nu plângi ca un tânăr brudiu, precum am făcut-o eu"⁶⁸). „Eu mi-am făcut ultimul tribut ce eram dator Italiei: am fost și am admirat Florența, Pisa, Roma!... Am văzut și am admirat, de mi se suia păru'n sus; am stat pe vechiul For roman, poate chiar pe acelaș loc pe care a umblat străbunul Cesar și Cicerō, am stat răzămăat de-un stâlp de granit și prīvind la rămășițele triste a(le) mărețului popor roman, am plâns ca un mucos"⁶⁹). Și iarăși: „Numai cu jale o să mă despărț de frumoasa Italie, unde am văzut și am auzit atâta frumuseți... Iar dacă cuget la Roma, la frumoasa, eterna Roma, parcă-mi vine să plâng de dor și de duioșie. O numai o frumusețe există pe lumea acasta, numai o maiestate — aceasta reprezintă **sfânta, eterna Roma!**"⁷⁰).

Ei bine! E atâta avânt către eternele miragiuri ale frumosului în aceste mărturii, atâta înfrigurată sete de viață, atâta crâncenă desnădejde și mereu reînviate sperante, încât asemenea pagini trebuie știute nu numai pentru a deservi o amplă biografieră a lui Căprian Porumbescu și o biografie de înaltă valoare etică, ci și pentru a ne convinge de sinceritatea lirismului și operei lui (lirism foarte înclinat către duioșie), — pentru a ne face să înțelegem de ce chiar și ntr'o piesă de dans, ca d. p. **Hora Prahovei**, accentul dominant rămâne cel de melancolie și tristetă...

⁶⁸) Cf. Leca Morariu, op. cit. 24—26.

⁶⁹) Leca Morariu, op. citat 26—27.

⁷⁰) Leca Morariu, op. citat 27—28.

*M. Popp**C. Porumbescu*

Dela Administrația rev. „Făt-frumos“

Alte încasări : D-l Ieremie Opreșeanu, 2/V : 500 lei ; Econ. Dr. Dim. Furtună, 6/V : 500 ; d. Ion Armean, 9/V : 150 lei ; D-na Viorica Manta, 9/V : 300 lei ; d. Tony Ferhat, 12/V : 200 lei ; d. I. Simionescu, 14/V : 500 lei ; d. Eugen Neșciuc, 15/V : 500 lei ; d. Dr. Ambros Comoroșan, 16/5 : 300 lei ; d. Ciprian Rațiu, 25/V : 300 lei ; d. Leonida Bodnărescu, 25/5 : 100 lei. — O. L.-M.

C. Porumbescu a avut așadar norocul de a tresări de asemenea înfrigurări ausonice. Și totuși — totuși neînfrânată lui nostalgie, dorul lui de Bucovina, de Stupcă va izbucni de acolo, din fundul Italiei: „Azi am expediat și coletul cu cadourile de Crăciun... Cum aș fi dorit să mă cos și eu înuntru, ca să petrec sfântul Ajun acasă.... O scumpe, scumpe sărbători ale Crăciunului, scumpă, scumpă patrie, — dar nici nu vreau să mă mai gândesc la astea, că doare, doare nespuse. Nu vă puteți închipui cât mi-i de jale după scumpa mea patrie; vai, m'am săturat de pribegie... Scrisoarea aceasta va sosi desigur exact în ziua de ajun sau poate o zi mai înainte; vă rog deci... ca să nu lipsesc nici eu, puneți această scrisoare într'un colțisor pe masă și așezați-i dinainte o plăcintuță, ca și când aș fi și eu și când închinăți cu paharele, turnați-mi și mie un păhar și ciocniți și cu mine... La amiazi în ziua Crăciunului... și 'n seara Ajunului... mă voi gândi la voi toți și rog să amintiți și voi numele meu în timpul acela... În timpul cela am să mă închid în camera mea, am să mă gândesc la toți și-oi cânta o horă veselă. Doamne, câtu-s de nebun! Vă rog, vă rog foarte să-mi împliniți toate acestea mici dorinți ale mele; o să mă bucur nespuse..."⁷¹).,că în Italia nu rămân, cu toată frumuseța și dulceata ei; mi-i dor de casă și de patrie, — și mă duc, mă duc, să știu că sed pe **Verdeck**⁷²), și tot vin..."⁷³). Și iarăși: „O! Italie, Italie, frumoasă și dulce mai ești! Ah — dar ce folos? Nu plătește toată frumuseța și dulceata ei o ceapă friptă, dacă coala peste gard nu mă pot sui la Stupca!..."⁷⁴).

Quod erat demonstrandum!...

* * *

Dar C. Porumbescu e al Bucovinei sale (care dânsa, mai ales dânsa îi cultivă memoria și care dânsa, numai dânsa îi desmormăntează opera inedită!) și prin nimbul martirajului său. C. P. fiind **unul dintre cei cinci**, unul dintre **Cei cinci Arboroseni** din faimosul, ardelean de faimosul **Proces al Arboroasei**. A îndurat deci și dânsul, împreună cu fericirii întru pomenire Zaharie Voronca, Constantin Morariu, Orest Popescu și Eugen Siretean 11 săptămâni de temniță (precis din 15 Noembrie 1877 până'n 3 Faur 1878), — fiindcă... fiindcă, acu de pela 1877, știa hotărît pe unde vine adevăratul hotar de veci al Bucovinei, al **Arboroasei**... Și oricât de „preventivă” ar fi vrut să fie, a fost temniță în toată legea

⁷¹) Leca Morariu, op. citat 9—10.

⁷²) = coverta vaporului.

⁷³) ibidem, 11.

⁷⁴) ibidem 11.

și'n toată fărădelegea! Dovadă, mărturia lui Constantin Morariu, care glăsuște⁷⁵⁾: „Pe toți ne-au închis în celule separate, împreună cu cei mai mari făcători de rele. Eu eram închis la un loc cu un Alexian care făcuse moarte de om și cu un jidov și un băiat din Ceahor, internați pentru furături. Băiatul avea cămașa și izmenele așa de pline de păduchi, încât unde puneam mâinile ucidea neconținut. Celula părea a fi ca zugrăvită de sângele ploșnițelor ucise și când, iarna, au făcut întâiași dată foc în sobă, ploșnițele mișunau pe ea mai dihai decât furnicile într'un mușinof. Spiritualul nostru Mihail Dracinschi a intervenit în privința aceasta la președintele tribunalului, și urmarea a fost că pe mine m'a mutat în spitalul temniței unde a doua zi dimineața mi-am curățit perina de niște păduchi albi și mari, ca și cum ai curăți frunzele de varză de mulțime de omizi”.

Acestea s'au petrecut acum 66 de ani după zăbrelele din **Piața**, astăzi „Grigore Ghica Voevod”, după zăbrelele în fața cărora, deunăzi, de **Ziua Eroilor**, noi i-am văzut închinându-se marii noștri ostași d-nii Generali Corneliu Drăgălina și Dimitrie Carlaont, cari, cine știe, poate că se închinău și Eroilor din alte vremuri fiindcă — pe-al nostru steag e scris **Unire...**

* * *

Dar Ciprian Porumbescu e — firește — nu numai al strămtuței Bucovine, ci-i al tuturor aceloră cărora le-a cântat:

Iar când, fraților m'oi duce
Dela voi și-oi fi să mor,
Pe mormânt atunci să-mi puneți
Mândrul nostru tricolor —

— și al tuturoră cărora le-a trâmbițat Mementul ardeleanului Andrei Bârseanu :

Pe-al nostru steag e scris **Unire !**

Unire a tuturoră deci și nu numai a celor dela Nistru până la Tisa, ci și a celor dela Bug și până la Tisa...

Și totuși C. Porumbescu — o vedem tot mai clar astăzi⁷⁶⁾, — nu e numai al nostru. Geniu muzical în toată amploarea cuvântului, mirific-prodigios izvoditor de melodii (neîntrecut,

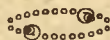
⁷⁵⁾ Cf. „Făt-frumos“ An. IV 1929, 175.

⁷⁶⁾ Astăzi, când alături de cunoscutul său cântec *Du bist wie eine Blume* (O roză vestejită), alte trei Lieduri: *Nocturna* „Ihr Blümlein all'!“ și celelalte două elegii, *Résignation* și *Ich liebe Dich* — vin să ne uimească cu eminenta lor calitate vrednică de un Schubert, de-un Chopin, de-un Schumann!...

sub acest raport între toți compozitorii români până astăzi), gloria lui, timpul n'o macină, ci o sporește. Lunecați pe mearsele melodice din **Balada** sau **Dorul** lui; ascultați ingenioasa înghirlandare de motive din **Rapsodia Română**; uimiți-vă de impresionantul aliaj de dans și de tristeță din **horodoina**⁷⁷⁾ lui de **Horă a Prahovei** — și nu vă mirați că piesele lui C. Porumbescu le știți pe din afară chiar numai din trei-patru audiții. După fatalul 6 Iunie 1883, Alecsandri, în consolarea-i de circumstanță adresată Părintelui Iraclie Porumbescu, zicea⁷⁸⁾: „Ciprian a luat cu sine în mormânt o comoară de cântece”. Nu știm până la ce grad de competență se putea ridica Alecsandri în asemenea aserțiune, dar astăzi ne înfiorăm de adevărul acestor spuse, — spuse poate pe nevrute. Oricum, ascensiunea lui C. P. continuă. Ca mâine îl vedem făcând ocolul întregii Europe și revenind de acolo cu blazonul care poate va brava definitiv tradiționala blazare românească.

Atunci — se poate întâmpla — că chemarea **Lui**: „Pe-al nostru steag e scris uniře” va fi trâmbiță de Arhanghel al supremei Judecăți și supremei Mântuirii de veci tuturor celorla dintre Bug și Tisa. Precum tot atunci, în preajma umilei sfinte cruci dela Stupca, desigur se va fi ctitorit un nou Ierusalim în tregului Neam românesc de pretutindea...

Leca Morariu

VE SVEM PERI JAKO PERLET ...

(Cu penelul ca sideful)

de Eminescu

*Ve svém perí jako perlet
V lesku skvi se holubice,
S hlávicou pod křídlem sivým
V hbém spánku na vrbice ...*

*Ticho vládne kol do kola,
Svetélkuje vzduch i hvezdy,
Klidná noc je — jenom proudy
V kamení se hnetou vezdy.*

Trad. în cehă de Bojena M. Šesan

⁷⁷⁾ Cuvânt creat ad-hoc de-o subtilă savuratoare a lui C. Porumbescu.

⁷⁸⁾ Constantin Morariu, Ciprian Porumbescu, Suceava 1908, 28.

Iarăși arboroseană sărbătorire Eminescu!

Prin Laurent Tomaiağă

Mihai Eminescu, Gedichte, übersetzt von Laurent Tomaiağă. Erster Band. Cernăuți 1943. Ed. „Mitropolitul Silvestru”, 217 pag. Prețul 800 lei.— A apărut într-o splendidă execuție tipografică, acest volum, cu drept cuvânt mult așteptat după probele apărute în „Revista Fundațiilor Regale” și în „Făt-Frumos” unde cetitorii au putut savura măiestria cu care este redat avântul imnului „La arme” atât de tragic-actual în aceste zile ale noastre. În volum, acest „Holt Waffen” e încheierea, dupăce — tot simbolic — începutul e „Rugăciunea”. Sunt 83 de poezii în acest vol. I, căruiă îi va mai urma al doilea : nu lipsește **Luceafărul**, cele **5 Scrisori**, **Călin**, **Egiptul**, **Impărat și Proietar**, **Strigoii**, **Doina**, **Cugetările sărmanului Dionis**; e și o selecție din postume. Prefața semnată de prof. Victor Morariu, relevă actualitatea cărții, dedicată „Dem Genius des deutschen Volkes”, în aceste zile „rumänisch-deutscher Schicksalsgemeinschaft auf Leben und Tod” — și atrage îndeosebi atenția asupra elementului muzical al traducerilor, care mai denotă deplină stăpânire a comorilor de vocabular din lirica germană, încât traducătorul „schöpft aus dem Vollen”, când e să redea subtilitățile graiului eminescian.

„Wir wollen nicht vorgreifen, machen aber den Leser auf das musikalische Element aufmerksam, in welchem Tomaiağă Hervorragendes leistet. Man wird sich der Tatsache nicht verschliessen können, dass dieser Übersetzer aus dem Vollen schöpft, aus der Fülle des Wortschatzes und der Schönheit der deutschen Lyrik, die er gründlich beherrscht. Diese reiche Belesenheit ermöglicht es ihm in den meisten Fällen für die Reinheiten von Eminescus Dichtersprache soweit sie überhaupt übertragbar ist, den entsprechenden Gegenwert zu finden. Es ist unstreitig sehr oft der echte, der ganze Eminescu, der hier im ehrlichen Ringen wiedergegeben wurde”—încheie specialistul Victor Morariu.

După memorabilul album **Eminescu și Bucovina**, publicat în 1943 de „**Astra**” **Bucovinei** (Societatea pentru cultură) — Bucovina atâtor prăznuiri în Eminescu. Bucovina, singura depozitară a unui periodic monografic pentru Eminescu: Buletinul „Mihai Eminescu” (1930—1942 : 20 fascicule) — această Bucovină fresare de-o nouă înalt-vrednică și încununătoare sărbătorire a lui Eminescu: Eminescu în prezentarea germană a măestrului Laurent Tomaiağă.

V. L.

Basme ciribire *)

Gobo și Mago

Fost-a un trat șase frați. Cinci a fost toți pravi e celauatu fost-a mic și gobast. L-a chemat Gobo. Frați nu l-a putut vede. Cel'i cinci ganescu: — Mejen chia pre lume, che ren poghini case.

Cela gobast gane: — Laiet și mire cu voi — Iel' ganescu: — Ce ren cu tire, dracu, nu-ști za nîș. Nu ren che cu noi meri. — Cel'i cinci a lat se urden'e și mes-a chia dela case. Cela gobastu ramas-a jalostăn ăn case, che iuva va ie. Spravit-a și ie se urden'e și mes-a dupa iel'. Când iel' pociveia, ie se scunzaveia, se nu vedu frați. Că mejeia, mejeia și ie. Iel' a verit la o mare n'ive ce-a fost de grăvu. Bora pusit-a și tuoit-a cela grăvu și iel' ganescu ăntu sire: — Re fi bire che cesta pojnit, che bora scuda lucre. Re pute inche, veri și gospodaru lu cui-i n'iva și ne re inche bire plati che l-uan cesta pojnit și uociuveit de bore.

Lat-a sachi un sărp și mes-a jni sachi se lihe. Verit-au și cela gobastu fratele lor. S'a fermeit lat-a sărp, mes-a jni pre uata lihe. Dupa o ure dupa cea ce iel' a jnit, verit-a gospodaru e ce-a fost-a mago. Când ie chia verit gane: — Cire v-a trimes uancea jni.

Iel ganescu: — Nu te iadi niș. Noi uan trecut pre uancea și uan vezut che bora grăvu tuce, che ren ramare che ren face bire za lu gospodaru, che ne re inche bire plati, che l-uan pojnit și uociuveit de bore. — Mago zis-a: — At bire facut și io-i ve bire plati. — Când a iel' verit cu liha-n crai, Mago le gane: — Carle de voi veț ve pure cu mire sachi pre se lihe? Carle mire prijnire, va ve duple jurnade; e carle nu, va pl'erde și a se. —

Mai manche proveit-a cela mai betăru. Mago fost-a ăn crai cu liha e celaistu ne anche la podie și sa pl'erzuta și se jurnade. Proveit-a tot cinci sa, ali toți cinci a-sa pl'erzut.

Gane Mago lu Gobo, zice: — Tu Gobo se-i provei și tu cu mire jni; se tu mire prijniri, ver ve duple jurnade și tote cele uatele cinci lu frați, e se nu, ver pl'erde și a te.

Frați ăl' rogu, zice:

— Nu mere, drac-ăn tire, pl'erde te jurnade când uan noi nostra pl'erzut. — Ie le gane: — Ce-i vo briga de me jur-

*) Cf. Varianta „Trei frați“ la Iosif Popovici, *Dialectele române din Istria* 1909, 72—76. — Și-i atât de plastică ciribirologia Universității Cernăuțene (totuși mereu existente), încât continuă și va continua să-și dea roadele în domeniul acesta, în care, ea singură (Universitatea Cernăuțeană), a prestat mai mult decât fustrele celelalte mai „mari“ Universități românești!

nade. Voi uai fost gospodar de vostre jurnade, io sãm de a me. — Și Gobo mes-a jni pre o lihe e Mago pre u-ata. Ali Gobo fost-a ẵn crai e Mago fost-a ẵn po de lihe. Mago ẵl' gane: — Gobo lu dracu, așa mic și gobast, nîcad nu mn'-a ur dobândit e tu uai. — Și dat l'-a duple jurnade, cum a zis, și tote cinci jurnade de lu frați dat-a lui.

Ie, siromahu, cum a fost bur lu frați și l'-a fost ja de iel', dat-a lu sachi se jurnade. Gane: — Vedeț cmo che uareț pre păre !

Și iel' a mes renche. Verit-a la un grad, iuva fost-a cesaru și iel' flat-a lucru ẵn lucru cesarschi și mes-a tot lucra sachi ẵn se lucru, cum a știut. Ali Gobo, lor frate, ie vut-a mai bure plache, c-a știut și, mai bire lucra. Iel' a fost menavidni pre fratele seu și s-a smislit pre se frate.

Și iel' a mes cătra cesaru și gane lu cesaru: — Vostra svitle crune noi ren spure de nostru frate, Gobo, ce s-a ie hvalit. — (Ie nu s-a hvalit nego iel' smislit-a pre ie). Cesaru zice: — Ce s-a hvalit?

— Ie s-a hvalit che dracu ce-i Mago che uare-n ștala se o bisna sribite, che șava su vostre comande nu-i. Ie che re fura și o dura, se reț voi.

Cesaru l-a facut cl'ema ẵntru sire și ie verit-a. Gane: — Ce-i cu tire, Gobo?

— Vostra svitle crune, io nu ștîvu niș ce-i.

— Ce tu te-uai hvalit ẵntru tel' frat — Ie gane: — Niș ! —

— Cum ? Iel' av zis che te-uai hvalit c-uare dracu ce-i Mago o prava zdribite bisne, che se reș io vre tu che rei o fura și mie dura. Ie gane: — Vostra svitle crune, i-o n-uam cea ganeit, io nu ștîvu niș cea, nego iel' s-a smislit pre mire che nu me potu vede ẵntru uocl'i sel', nî viiu, nî mort. — Cesaru ẵl' gane: — Ia, morești cînd te-uai hvalit ali capu pl'erde. Se vo durari oci, ver fi bire platit dela mire e se nu ver pl'erde capu. —

Gobo vede che uatu nu pote fi niș, nego provei. Gane lu Cesaru: — Vostre svitle crune, voi reț mie da o coie de bumboni și zalec bise și bumbac, p-oi provei culpu tentei.

Și ie l'-a dat ce-a ẵntrebat. Sera, pocle mes-a tot durmi lat-a ie cu sire cea și mes-a ẵn ștala lu Mago. Cînd a fost un dus de nopte, poșnit-a Gobo lu zdribita dîli bumboni. Zdribita poșnit-a scachei și hihisdei, c-a avzit, dîn pat, Mago. Cînd a Mago la ușa de ștale verit, Gobo s-a scuns su stele de slame. Mago rescl'is-a ușa vede che nu-i niș muntru și gane: — Munca uari ce și patu uari bur, ce ti-e ? — Lat-a un băț, l'-a dat do tre preste ia și mes-a nazat durmi.

Când a mes nazat durmi, Gobo s-a sculat dintru slame și poșnit-a nazat munti zdribița cu bumboni. Ia s-a poșnit hihisdei și mai chiaro nego manche. Mago din pat avzit-a și s-a, po dova vote, sculat. Mes-a vede che ce-i. Când a verit nazat ă n stale Gobo mes-a su slame, ă ntru stele. Mago gane: — Ce ti-i val'i dracu cesta nopte che nu dai mir? Munca uari ce, pat bur uari. — Lat-a bătu și a chiaro stucit și mes-a nazat durmi. Când a ie mes durmi, Gobo s-a sculat nazat munti cu bumboni zdribița. Ia s-a hihisdeit și scacheit ca și manche, che Mago a din pat avzit. Po treia vote s-a sculat și mes-a ă n stale vede che ce-i. Când a verit ă n stale, tot a obidit, vede che nu-i niș. Lat-a bătu, chiaro o stucit-a și gane: — Se te va și dracu la n-oî uatu veri. — Cea vote Gobo s-a sculat, nemuntit-a zdribița cu bumboni, che pocle putut-a Gobo lucra ce l'a fost vol'a de ia. Dignit l'a picior dupa picior l'a pus su potcove bumbac, se nu tuce se nu avde Mago și sa o durat-a la cesaru.

Cesaru l'a zis: — Tu-ști un brav muscardin, când uai cesta sa facut. — L'-au bire platit cea vote și l'-au zis:

— Cmo poți mere ă n lucru teu iuva-i fost și manche.

Și Gobo mes-a ă n se lucru iuva fost-a și manche.

Când s-a damareta Mago sculat, mai manche mes-a ă n stale vede ce-i cu zdribița.

Când a ușa rescl'is zdribița nu-i ă n stale! Mago gane ă ns cu sire:— Gobu lu dracu mn'-a furat zdribița. Ma ceasta va ie mie plati ben. —

Dupa un misset dupa cea, lui fraț a fost chiaro nenavidni pre Gobo și iel' a mes cătra cesaru și au zis lu cesaru:

— Vostre svitle crune, reț voi ști ce s-a hvalit nostru frate Gobo? (ali iel' s-a pre ie smislit, che iel' n'au nî ganeit cu ie).

Cesaru gane: — Ce pote fi de novo?

— Nostru frate, Gobo, s-a hvaleit ie c-a furat zdribița cea bisna lu Mago, ma Mago che uare pre seu pat zlatna pon'ave, ie che re o nopta dispre ie o la che nu re ni avzi si che re o duce.

Cea vote iel' a mes chia ă n se lucru, e cesaru facut-a cl'ema cătra sire Gobo. Si Gobo mes-a jalostăn ă n co'o, che ie stivut-a che sel' fraț s-a smislit po dova vote pre ie.

Când a verit colo ă ntru Cesar ă l' gane: — Vostre svitle crune ce reț vre cu mize? — Cesaru ă l' gane:

— Ce te-uai tu hvalit lu tel' fraț? — Ie gane: — Nu l'-uam nî vezut nî ganeit cu iel'.

— Ali tu c-uai zis c-uai furat zdribița lu Mago și mie o durat, ma che Mago uare pre pat o zlatna pon'ave și che

rei la dispre ie, che ie nu re ni avzi și duce o cea mie. Și sa morești face. Se nu facuri, capu te va mere.

Ie gane: — Bire-i. Sa și sa capu-mi va fi. Ali manche nego mere capu, voi tentei culpu provei ceva face. Tu de mie o mn'ave și o vide nebrusite, za pure pre cea mn'ave. Cesta nopte voi mere tentei culpu cătra Mago. —

Cesaru l'a dat mn'ava și cum a întrebat și vida nebrusite. Ie cea bire reguleit-a și nopta mes-a colo, iuva biveit-a Mago. Pus-a șcalele și mes-a pre vârhu de case și mes-a iusto vărde patu lu Mago, pre crov, și poșnit-a rescoperi un cus de cela crov. Pomalo au rescoperit zalec, che Mago nu l-a avzit. Ie cu cea mn'ave pomalo lasat-au pre patu lu Mago și zevideit-a pon'ava. Dignit-a o pira vărhu. Ali cum a fost slabo rescoperit, pon'ava n-a putut fare digni. Netezeit-a chiaro. Pon'ava cazut-a nazat pre Mago. Cea vote s-a Mago scocit din somn, che ce ai. Vede crovu rescoperit și gane: — Ești uanca Gobo? Cmoce mes-a te coje. Scocit-a Mago jos din pat, mes-a pre crov, catat-a Gobo și l-a pus în cuptor, iuva se păra cocea și nuntru l-a-ncl'is pârta damareta.

Când s-a sculat damareta Mago și a lui mul'ere, ie gane lu mul'era: — Pure cadera pre foc pl'ira de uape și târdo focu naloje. Io meg cl'ema me rodvine și mel' priatel' pre un bur obed ce ren face obedu de Gobo.

Mago mes-a chia e mul'era l'a ramas focu loji su cadere. Ali Gobo tremurat-a în cuptor de friche, ce va fi de ie. Mul'era lu Mago n-a vut dosta lemne reșcaleite, Gobo-l' din cuptor gane: — Ce te, tu sirota, muncești căn nu poți face nis?! Se rei tu mire lasa zalec fare, io-t reș cea la un minut reșcalei lăhco.

Ia-l' gane: — Ma tu rei scapa chia.

Ie gane: — Iuva voi scapa cmo, căn te uom ai val'a uanci? N-uari friche nis io n-oi scapa.

Ia s-a privarit. Lasat-a Gobo fare din cuptor, dat-l'a secură, nea reșcale lemne. Gobo-l' gane: — Tu țire din crai cesta lemne, che staie târdo. Sa ren manche face. — Ia catat-a lemna din crai, che va o țire. Cea vote Gobo mai manche cu secură dat-a preste cap lu cea mul'ere, c-a ucis zaino și pus-a vo în cadere cuhei. Pus-a ciuda lemne în loc nea cuhe chiaro carna. Pogle mes-a în camere, lat-a pon'ava cea zlatna lu Mago și scapat-a chia.

Lu Cesaru gane: — Uancea-i ve pon'ava ce uat voi vrut! Cesaru al' gane: — Bravo, Gobo! — Lat-a bure plache și l'av zis: — Anna în te lucru, iuva-i fost și manche. — Ie mes-a în se lucru.

Când a verit Mago cu sel' priatel' și cu sel' cumpani case și când a verit ă'n cuhn'e focu uarde cași dracu și cadera chiaro cuhe. Mes-a ie cava ă'n cuptor. Gobo ă'n cuptor nu-i. Ie lat-a pîrnu vede se Gobo ăi ă'n cadere. Obărnit-a cea carne, catna ăi nuntiu. Când a obărnit, vede che l'e mulera ă'n cadere. Mes-a ă'n camere, ni pon'ava nu-i. Zis-a: — Gobo, Gobo, ciuda mn'-uai facut. De tot nu mn'-i ja ce-uai facut, ma mn'-i ja mai mund che mn'-uai me mul'ere ucis. Inche rei tu pute plati cu te cap.

Mago ramas-a iaco jalostan, mai mund dupa se mul'ere.

Frați lu Gobo ganescu ăns'i ăntu sire: — Mago che i dracu ma Gobo inche vărde ie!

Si inche mai chiaro fost-a pre ie nenavdni.

Dupa zalec vreme dupa cea, cum s'-a iel', cași manche, smislit, mes-a iel' cătra cesaru, și când a verit ăntu cesaru, iel' ganescu: — Vostre svitle crune, uan verit cătra voi, nea ve spuren nuste ce s-au nostru frate Gobo hvalit. —

— E cesaru gane: — Ce s-a hvalit?

— Ie s-a hvalit c'-a furat zdribița cea bisna și pon'ava lu Mago cea zlatna, ma che se reț voi vre, ie che re face și Mago oci veri cătra voi și ie che nu re ști iuva ăi, ni iuva nu-i. —

Gane cesaru: — Bire c-at spus și cea. Amnat ă'n vostru lucru! —

Iel' a mes ă'n lucru se e cesaru facut-a cl'ema Gobo ăntu sire. Gobo, siromahu, jalostan mes-a cătra cesaru. Când a verit Gobo cole ăntu cesaru, gane: — Vostre svitle crune, ce reț cu mire, ce-i de novo? —

Cesaru ăi' gane: — Ce te-uai tu hvalit lu tel' frat?

— Cum? Io cu iel' ni ganes, pocle uance-uam verit, nego s-au pre mire smislit.

— Iel' au zis che tu te-uai hvalit che zdribița bisna și pon'ava zlatna uai furat, ma che se reș io vre, che rei și ăns Mago dura ăntu mire și ie che au re ști iuva ăi, ni iuva nu-i.

Gane Gobo: — Io nu m-uam hvalit, ni cea nu se pote face.

Cesaru ăi' gane; — Ali morești face ali capu pl'erde. Cum ti-i vol'a. —

Ma Gobo gane: — Manche me capu pl'erde, ren provei tentei culpu. Șa și șa cesta vote va mere capu. —

Ali Gobo gane: — Treba-i ștepta mai puțin petnaist zile și tu vei mie da ce iō-ntrebar. Pa io-i provei cesta face. —

Cesaru ăi' gane: — Ce-ntrebari, t-oi da samo che more fi facut. — Gobo-l' ăntrebe: — Tu ver mie da o carote și doi cal' și roba nova cași de gospodin și toța urden'a de marangun.

Ceale petnaist dān ie s-au driteit zalec goba, s-a-nmeștit ă'n cea robe nova și cāna pre cap, che n-a fost ni conoște che-i

cea vechi Gobo. Lat-a urden'a, pus-a ăn carote și mes-a ăn caroța cu cal'i pirla-ntru ușa lu Mago. Cîta fermeit-a cal'i ăntru ușa lu Mago și mes-a jos din caroța. Mago verit-a din case fare za vede cîre ăi, che ie nu l-a ni conoscut che-i cea Gobo. Și-l' gane Gobo: — Zdravo Mago! —

Mago ăl' gane: — Ce-i de novo?

— Uai cunoscut cela drac de Gobo?

— Uam — gane — și dosta slabo mn'-a făcut. — Spus l'-a tot cum a fost.

Ie gane: — Au ție așa slabo, m-au și mie dosta slabo. Io-m avzit che uari tu uancea, dupa te case, do mar grose ielve. Se rei tu vre da che io sām marangun, l'-uan face casu (cripac), che Gobo lu dracu murit-a. Che tu ăști dracu, ma-i și vărde tire. Re pute și de colo veri ceva slabo lucra lu uomiri. —

Gane: — Voi da șiț voi juta lucra și io. — Și sa tal'at-a ceale do ielve și l'-a respilit na groso meca fie tård cas. De un meter ciavlele zebiteit-a ăn cela cas. Când a fost casu făcut, cela ce-a fost Gobo gane: — Ia, ma cmo ăi treba mejen nuntru ur. Ren casu provei ănc'l'ide, se se iuvava svitlo vede. Ie re și pre miche șcule fare ieși. — Mago gane: — Io meg nuntru io. — Mago au mes nuntru e Gobo au zebit uri șase ciavle de un meter ăn cela cas și-l' gane: — Ăi svitlo vede iuvava? —

Mago din nuntru gane: — Ăi înche svitlo vede. — Cea vote Gobo poșnit-a zebitei ciavăl pârla ciavăl, de un meter lungi. Când au tot zebit bire, gane: — Ce-i vede svitlo iuvava? — Mago gane: — Tot ăi scuro, niș nu-i vede; dosta-i bire făcut.

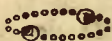
— Ben, — gane Gobo. — Uai vezut cum te-uam io privarit che tu-ști Mago e io sām Gobo?! — Și așa legat-a casu cu verughele dupa caroța și l-au tras printru mai mar ămpe, prin grumbo ce-a putut fi pirla-ntru ușa lu cesaru.

Când a dopeleit ăntru ușa lu cesaru, Mago fost-a tot nuntru tucit, na pol ucis.

Gobo gane lu Cesaru: — De tu mie zdribita și non'ava. Uanci-i te nuntru Mago. Fe de ie ce ți-i vol'a. — Lat-a ie zdribita și pon'ava și mes-a cu ia chia. Pocle cesaru a rescl'is casu e Mago leteit-a cătra case cași ăns dracu cum a fost.

Dela Giovanni Iurman din Villanova auzit în 5 Iulie 1932.

Traian Cantemir

Cititori și adăugători ai noștri

D-l Giprian Ratiu (București), 15/VIII: 2.500 lei; și D-l Victor P. Costa (Lugoj) — a nenumărata oară... — cu sumele 4/VI: 500 lei, 3/VII: 300 lei și 26/VII: 500 lei; d. Vasile Mitric (Humoreni), 9/IX: 1.000 lei; Soc. „Armonia”, Cernăuți, 8/X: 500 lei. — O. L.-M.

HOINAR

MOTTO: „... Să fug pre la munte, cu pădure deasă
Ca o vrăbiuță să mău fără casă...”
(Mitropolitul Dosoftei)

4 August 1943.— Să mân fără casă! Mai sorbind „o dușcă de aier liber” — vorba ahotnicului Alecu Rusu, în gura căruia e atât de potrivită mărturia¹⁾: „Ne e nimic mai dulce pe lume decât o dușcă de aier liber”.

Pe acea cărare de munte slăvită, cum i se și cuvine, de acelaș neostoitor Alecu Rusu, care mai zicea²⁾: „Prefer de o mie de ori **cărarea** dela munte, decât **cariera** deschisă dinaintea mea”.

Și deci, dela Frasinul Gurei humorului, strâmtuțul și vajnic-dărdăitorul tren silvic, **trinuțul** cum îi zic localnicii, ne pornește la Stulpicani.

Muntele ne întâmpină în cădelnițări de cetină și rășină. Nici nemernicul fum al gălăgioasei noastre locomotive nu-l poate înăbuși acest înviorător salut. Pompezi la aier din adânc. Și — pare că-l vezi crapul, adus de ajunul Bobotezei acasă, gata leșinat, mort. De îndată ce însă l-ai pus în balia de apă bronchiile îi zvâcnesc, prind a vibra, respiră regulat, lucră în toată puterea. Cam așa o pătim cu plămânii și noi „țărani”, când ajungem prin partea Muntelui.

E apoi aceasta o vale oarecum voronețeană, din care aștepti să răsară turla unei ctitorii Mușătine. Turla să zicem că-i arătoasa clădire a ocolului silvic Stulpicani, iar lociitorul Mușătesc e domnia-sa inginerul silvic și mai ales omul de omenie G. T.: Casă îndoită de ospitalieră și pentru curata ei frăție arboroseană, dar, poate, și pentru că în acest surghiun lumea e și mai dorită de lume.

Simbol al prieteniei dintre vietățile pasnice aice apoi, e d. p. că 'n țarcul de-alături, se atin unul lângă altul, ca doi frățini, un iedut de căprioară și-un pui de cerb — ambii mântuiți de milostiva mână a omului din cumplitele ghiare nevăzute ale codrului. De brudii ce-au fost găsiți, li s'a căutat și-o mamă, „în persoana” unei vulgare capre domestice. De cât cerbușorul (**Isopia voronețeană** ar zice: **vițelul** de cerb), de două luni și jumătate vârstă, e de-un grumaz mai năltuț decât improvizata maică vitregă; și-i lucru destul de anapăda să vezi tu cogeamite vițelul, aplecându-se tare și adânc în genunchi la ugerul unei biete capre care ușor i-ar trece pe sub burtă. Și totuși, cât de copil se zbate de nerăbdare cochet-punctatul candidat de cornițe când i se apropie ceasul suptului.

¹⁾ „Focea Societației pe'ntru literatura...” An. IV 1868, 153.

²⁾ ibidem, 149.

Iar preacompletul, caldul confort din acest ultraprietenos culb moldovenesc al d-lui G. T. se desăvârșește și cu o adevărat turistică scaldă în iazul anume croit ca să fie „Strand” Stulpicănenilor.

Până 'n seară mai dăm o raită pela vechea bisericuță de lemn, care, într'un destul de specific stil al ei, cu cele trei turnulețe ale Sfintei Troițe, vine din 1823. În clopotnița (refăcută acum vre-o 70 de ani), răsuna până 'n preajma celui alt război „mondial” și-un clopot Fogorășan, al unuia dintre cei trei³⁾ maiștri clopotari din Pătrăuți pe Suceava. Dar această relicvă Fogorășeană a avut neșansa de a fi ridicată (ca atâtea alte clopote bucovinene) de armata austriacă în retragere. Mai priincioasă i-a fost soarta altui clopot (destul de mare: de vre-o 600 kgr.), care se recomandă cu pisană: „Carol Schwab Biala, Anno 1897 — Intru lauda și mărirea Înălțării Domnului nostru Isus Christos și a sfântului ierarh Nicolae”.

Biserica cea nouă, de cărămidă, începută la 1937, a ajuns (și-a încremenit!) până la stresină. Mărturie așadar a faimoasei istrăvi care a dat iama în Fondul bisericesc din Bucovina de dragul acăstăil de siloz american, zis Palat Cultural și târșit în coasta Teatrului Național din Cernăuți. Ciudată neisprăvenie, ca atâtea altele în biserica bucovineană: la Rădăuți, la Vama, la Pătrăuți pe Suceava unde 3000 de suflete creștine trebuie să-și astâmpere dorul de dumnezeire în străbunul schițor⁴⁾ al lui Ștefan cel Mare. Și mai sunt ei unii cari îi fac pe mirații că satele noastre gem de sectanți, de pocăiți!...

În chip firesc, ziua ni se încheie cu o vizită la părintele paroh E. Ș., unde în condica parohială de pe anul 1890, cetim următoarele cu privire la numele satului acestuia: „Comuna Stulpicani original **Stulbicanî**, își are numele dela niște pescari, cari umblau cu stulbicul după pește. Adecă: unii țineau în apă, dela vale, o pânză rară (sac de pește), iar alții băteau dela deal în apă pe sub rădăcini și bolohani cu prăjini lungi numite stulbic”. Lămurire care coincide cu spusele lui Em.

³⁾ Cf. Leca Morariu, O rară meserie care s'a stins: Clopotăria din Pătrăuți pe Suceava în Cea fost odată, din trecutul Bucovinei, Cernăuți 1922 și București 1926.

⁴⁾ ... care abia dacă cuprinde 150 de inși! Cf. Constantin Morariu, Binele nostru obșteac, Cernăuți 1908, 18: „Dar eu pot zice fără frică de păcat că Pătrăuțenii n'au biserică. Căci dacă în schitul de călugărițe încap curat numai 150 din cele aproape 3.000 de suflete creștine de legea noastră, câte le are Pătrăuțul, apoi oare cine mai poate zice că... ar putea fi vorba de o învățătură temeinică, de o păstorie sufletească cum se cade a tuturorora în legea evangheliei lui Hristos?”

Grigorovitza în **Dicționarul geografic al Bucovinei** (1908, 203): „După credința poporului, nume'e comunei provine dela cuvântul românesc **stulpig**”; și 'n **Nota** pentru **stulpig**: „O prăjină de care se agață fâșii de tei și care servește a scociorî și a speria păstrăvii; aceștia fugind, sunt prinși în sac (plasă)”. De fapt în **Rumänisch-deutsches Wörterbuch** al lui Dr. H. Tiktin cetim (pag. 1499): „**stiolbic** - Störstange... zum Aufhängen der Fische” etc. Și iarăș, și mai de fapt, textele noastre vechi ne atestază numele **Stiulbicanii** — vezi Vartolomei Mazerean, **Condica Mănăstirii Voronețul** edată de Sim. Fl. Marian, Suceava 1900, 6, 7, 8, 43, 90 sau Teodor Bălan, **Documente bucovinene** vol. III 1937, 75.

Dar un loc ca acesta te mai îmbie și la altceva decât... scormoniri filologice.

Parfumul de cetină trâmbită chemări prelungi: adevărate trâmbe pe ferestrele larg deschise. Un pian își picură câteva note... Și 'n tainicul zăbranic al înopțării răsună apoi — prima dată aici — superba, proaspăt-publicata **Reșemnare** a lui Ciprian Porumbescu:

Florilor, flori,
Mândrei surori,
Voi ce 'n grădina Ei smerit veghiati —
Înmîrezmându-l somnul lîn,
Învăluurînd-O ca pe-un dulce crîn, —
Spuneți-I doar că voi să mor
Numai de-al Ei prea tainic dor..
Plângeți-I dar durerea mea
Care-i tot Ea, tot Ea..

Și chiar această întâia zi turistică te răsplătește cu soundarea în depărtările propriiei tale nefființe...

5 August 1943. — În proaspăta răcoare a dimineții soarele se vestește ca un măreț triumf. Un scurt iureș prin sat. La colțul ulitei, un băiețan, cu bărbincioara subsuoară o zbughește din poartă să te dărâme la pământ, nu alta. Groasă dără de **miorîță-laie** își aterne mirozna pe urma lui.

Totuși aici, în vatra **Stiulbicanilor**, parcă te-ai afla într-o stradă de târgușor: Judecătorie, măcelărie, poștă. Dar și case pustii — și gata pustite de pe urma celor duși: Nemții, bunii gospodari de Nemți și cei de cari nimănuia nu i-i dor, jidanii. Impresia părăseniei sporește și prin faptul că oamenii (mai ales femeile) din partea locului nu se prea rup cu datul bunei-dimineți — așa cum ți-o dă, de pildă limpede și deschis, țărâmul dela țară.

Ochii fotograficește biserica. Stâlpii gardului, apărați de umezeală și putrezire cu originale pălării de lespezi în cap. Mirosul de brad te ridică 'n slavă: Ești avion!..

În vârlul casei silvice, un cuib de cocostârci forfotind de toaleta matinală — în chiotele de veselie ale sprinterelor rândunele.

* * *

Dar una din tîntele expediției noastre e Codrul secular de la Slătioara. Și iată-ne astfel din nou în tărăboiosul trînuț silvic, porniți înspre Slătioara. Un străjnicas, pornit în nebulgalop de Odesă, ne dispută cîtva timp viteza. Prietenul G. T., erou din războiul semi-mondial (1914—1918), ne însoțește eroic, împreună cu altă plăcută tovarășie de drum aflată chiar în drum.

Intrarea în această Slătioară (care încă și astăzi le mai dăruiește împrejurașilor două izvoare de slatină) iarăși ispiteste aparatul fotografic. Sălășe neaș-românești, cu cerdacuț de jur-împrejur. Largi împrejmuiri de răzlogi și goale costișe, rase de brădet, pe cari la o vreme ca aceasta, coasa dîngănită cu clocanul, tipă — vorba vine — ca 'n gură de șarpe.

Drept preambul pentru Codrul Slătioarei amfitrionul nostru ține să ne prezinte cîteva rare exemplare macrobiotice din codrul grădinărit al Slătioarei. Iar grădinărit va să zică: nu exploatat, ci tratat ca grădină, din care scoți numai lemnul netrebnic.

Rînduiala marșului apostolicesc, dealungul Păraului Ciurgău (o seamă de hărți pidosnice îi zic Cergău!), pe bolovănăretul căruia se bătăie sprintare codobaturi te duce, cot la cot, cu pădurarul Gavril Nacu, cel gata la răspuns în mai fiecă întrebare păduzeană. Venind deci vorba despre rara tisă, domnia-sa, boțarinul Nacu (cum i-ar zice adineori citatul Vartolomei Mazerean, op. citat 8) îți distăinuiește rețeta bătrânească, auzită din cine-știe-ce răs-străbunic, pentru răsăditul tisei: adevă: „Tisa dacă vrei să se prîndă, nu-i atîngi muștea (rădăcinuta) și-o pui în locul cel nou întocma așa cum o stat în locșorul ei: răsăritul la răsărit, aslîntitul la aslîntit. Atunci musai că se prînde!”

În marginea drumului te bucură urmele scrînciobului Pashal — satul părănd atît de pustiu acum cînd toată lumea-i la fîn. Din soborul de ilorăret care tremură de zîngănitul coaselor, te face să tresai mai ales repede poclonire a galbene'or căpușoare de bulbuci (*Trollius europaeus*), perfectaurii în bătaia soarelui. Pe alocuri te stînjenește ascuțit-șoricărescul miros al gîndacului de frasin (*Cantharis viscaria*). În adevăr, frasinul e și dînsul prezent aici. Iar omniștiientul G. Nacu te va lămuri imediat: — Îi e cam neplăcut gîndacul ista, da-i de multe feluri de leacuri bun: și de turbă și de dragoste. —

— Cum s'ar zice, de toate turbele — îi pică 'n vorbă militarul nostru.

Dar prindem a urca costis și vorba ni-i tot mai pe sponci. Luneci pe poleiul acelor de cetină și pe groasele vine de rădăcini îmbrăcate 'n lungeac, încaleci la buturugi și bușteni, te apleci (ca să-ți disimulezi popasul) pella cele frăguțe. Suntem sub **Bâtca Lesa** sau **Bâtca Lesei** (**Butca Les** îi zice biata hartă austriacă!), cea cuminte-culminândă în numărul atât de memorabil ordonat, de metri: 1234 m.!

Și iată-le, minunile încep! Ca niște hohotitoare mâinii ni se 'ntunecă în față uriașii codrului. Doi brazi de cam 7 m. circumferență. Dincolo o cioată, mai mult ovală decât rotundă (taiată acum vre-o 10 ani), de 8 m. circumferență. Cinci oameni în toată puterea cu brațele întinse dela vârf de degete la vârf de degete ar dovedi s'o cuprindă. Și-un sprinten molid, tanțos-sănătos, de cam 5 m. în brâu. Patru dintre cucu-nitele noastre, polihrome cumu-s, par niște ciupercute sub larg-întunecosul lui spate de zimbru, care te miră că nu se mișcă. Tuspătru gângănile omeneshi alături, măică iar acoperi lățimea. De cam 45 m. înălțime (decă mai nalt ca turnul Sf. Dumitru dela Suceava), specialistul G. T. îl socotește de peste 400 ani!

— Că multe a mai trăit ista!

— Și sănătos fiind tun, multe o să mai trăiască! — ne asigură competența d-lui G. T.

— Da! — reedităm⁵⁾ noi — Coaja care are acum norocul de-a simți atingerea d-voastre, preastimate domnițe, o fi slujit cândva ca masaj cicatricei unui bour, năpustit aice de arcu-l aprigului vânător, descălecat tocmai la Voronețul lui Daniil Sihastrul! Fiindcă **bourul** (*Bos urus*) ni s'a stins acum 300 de ani (la 1627). Iar **zimbrii** sau **zâmbrii**, cum le zice moldoveneste și stăluitorul Mitropolit Dosoftei⁶⁾, — zimbrul, ca oel care s'a năruit peste **Piatra-Zâmbriului** de sub **Pietrele Doamrei** și ca cel văzut de Delavrancea⁷⁾ („cu trupul.. de bou mai sui, cu picioarele mai înalte, cu capul lunguiet, cu coarneau drepte, aduse puțin la vârf, fuge ca săgeata, s'aruncă peste gârle ca o nălucă și se cațără pe pieptul de piatră ca zidul de drept”) — zimbrii s'au folt cu duumul, pe subt asemenea veteran, devremece **zimbrul** (*Bos bonassus*) a dăinuit la noi pân pela 1750—1800. Ba tradiția norodului îl vădește chiar gata îmblânzit, povestind că (pela 1717) Mihai Vodă Racoviță și-a adus, dela Rus pe Boul, blocul de stâncă, me-

⁵⁾ Cf. Leca Morariu, *Bucovina turistică* 1943, 6—7.

⁶⁾ *Psaltirea în versuri*, Ediția 1887, 271.

⁷⁾ *Viforul*, Act. II, scena 2.

nit să devină **Stâlpul lui Vodă** dela Vama, „trăgându-l la vale cu zimbri”. —

Iar coborîrea din lumea bourilor și a zimbrilor în cea a bocânciorilor și a bătelor noastre alpine se execută cu zori-rea celor ce chiar astăzi încă vor să mai calce și 'n codrul tuturor codrilor din întreaga Europă...

Din trabul căluților totuși apuci să prinzi în pelicula fotografică pitoreasca bisericuță (iarăși de lemn) a Slătioarei, soră dreaptă a aceleia dela Stulpicani. Gospodărește așezată pe un dominant tăpșanuț (de parcă i-ar fi ales locul agerul ochiu al lui Ștefan Vodă, arhictitor Moldovei), dânsa nu se sfîștește chiar și de anumită cochetărie, adăugându-și alături de cele trei turnulețe din vârful haizașului încă și-un pui de turnișor pe ceeace s'ar putea considera un fel de proeminență absidă laterală.

Prin fața casei lui G. Nacu al nostru, cotim drumul la dreapta, pe **Valea lui Ion**, lăsând în stînga **Păraul Văluga**. Pădurea e perie! Doar drumul de-ți deschide calea. Văzduhul, uimed de răcoros. Tămâierea rășinii — adormitoare. Un mare portal ai s'ar părea că ne urează și nouă, în slove de cetină îngălbenită: **Bine-ați venit!** Hotărît lucru! E poarta care te duce pe alte tărâmuri...

Iar ecoul acestui bun-venit, adresat, acu o lună celor 150 de inși dela Facultatea de silvicultură din București, fu următorul preabinemeritat certificat, cu data: 12 Iulie 1943: „Stimate Doamnăle **Tîbu**, Ne aducem aminte cu multă plăcere de cele două zile petrecute în ocoalele silvice Stulpicani și Ostra, cu prilejul excursiei noastre în pădurile Fondului bisericesc. Rar am avut prilejul să întâlnim o ospitalitate așa de caldă o atmosferă așa de primitoare, o ambianță așa de plăcută... Studenții Facultății de silvicultură au putut vedea în ocoalele Dv. pepiniere admirabil întreținute, regenerări naturale și pe lângă acestea, peste tot un spirit de organizare care poate fi dat model. — Decanul Facultății de silvicultură: Prof. V. N. Stînghi”.

În adevăr — ai o clipă înaintea ochilor oroarea de vedere a urgisitei noastre Vrancea, cu Munții ei, dezolante cadavre, căutând înspre adîncul văilor doar cu livida față de mort a lutului galben și rînjind înspre obositul drumet doar cu scheletul pietrelor goale, o vezi această Vrance pradă a trusturilor politicianiste cari ni i-au vîndut codrii pe mîna exploatăriilor jidano-americeane — și te bucuri de noua recunoștință, din foarte competentă parte pentru **ideala** administrație **tehnică** (elogiată cîndva chiar și la Viena!), care stă-

pânește și astăzi — pilduitor pentru întreaga țară — la Fondul bisericesc din Bucovina.

Giganți de brazi și molizi, zvâcnind triumfători din mrejele desişului, freamătă înflorați chiar numai de gândul nostru: Și ne apără, Doamne de etatizare!..

Iar dincolo de vizibila bineventură ne așteaptă — de parcă n'am sta în pragul singurului codru secular din toată Europa, ci 'n fața unui Cîsmigiu marecare — atâtea alte îmbucurări ale plăcutelor mici ticăloșii pământești gătite de d. inginer G. T., oaspetilor și comilitonilor săi de profesiune din Iulie 1943: Un ciurgăuș de izvor, captat în pătîșor de brad (el singur-singurel, arhîsuficientă nadă pentru acest colt de rai al lumii); o mare rotundă acoperită, foarte potrivită bucătărie-bufet; un enorm pavilion ca pentru 150 de guri și și 300 de coate active; și alte mai puțin cuviincioase, dar foarte trebuîtoare înlesniri omenestî..., surprinzătoare aici în bateliștea lui Moș Martin (Ursul)! Precum, în pârâiașul de alături ni se arată și ieșătura în care s'au lăfăit bute'cile de bere și cotnar...

Pentru cari fapte ne luăm postum revanșă, de a ne întinde și noi la masă, mai așezându-ne odată omeneste la un frățesc ospăt moldovenesc, cum se cuvine unor preacîstite bipede specimene umane, cari încă n'au ajuns acolo unde-i trage ata turismomaniei și unde, ca alți „bipezi” din partea locului (Moș Martin și Lelea Catrina — Ursus arctos) vor mai umbla și de-a-bușilea...

* * *

Și iată-ne acum în fața marelui clipe: Intrarea în pădurea seculară! În sus pe **Păraul lui Ion**, adecă, deocamdată, pe acelaș foarte îmbietor drum de pădure. O placă, înfiptă în susul unui brad, cu avertismentul: **Pădurea seculară** — ne dă de grijă că trecem pe celalt țărâm. Dar țărâmurî cam ace'as de până acum; chiar și drumul. Până ce intrăm în mîca **Păraului aceluî** neștiut **Ion**.

Învârfomare de bușteni doborîți de vîrstă și de vremuri, învîrtejîți de șipote și de șivoaie; bucătoaie de stînci buzdugănite aici de mînia cine-știe-cărui uriaș, ba adecă de bună seamă, țărâmul, în care s'a desfășurat povestea între povești (nepovestită totuși de nici o poveste), desigur țărâmul războiului lui Sfarmă-piatră și cu Strîmbă-lenne! Turnurile și zidurile de cetățui de pe delături, încremenirea tăcerii de peste tot, ar reclama totuși să te afli aici mai singurel... Ca pe un noptatec țărîm de mare, bîntuit de furtună cât mai adîncă scufundare în genunea înflorării te ispitește demoni. **Deliciul iriceî dorite** e eticheta cu care, în cazul ace'sta, ți-ai încondeia, între evenimentele zilei, trăirea. Puieti

de brădănași și molifictori țîșnesc cu zecile și sutele din leșurile arborilor doborîți. Și când îi vezi atât de zbughitori, parcă-i auzi aievea țîvind de bucuria trezirii lor la viață... Și mai ales aicea înveți că moartea e „vîsternic de vieți”...

Deodată șuetul apei încetează. Dacă am tăcea cu toții (noi cei 9 înși), dacă bocâncii și bâtele n'ar ciocăni în piatră. — atunci tipetul **gaiei** (*Milvus iclinus*) ar fi însuși glasul spaimii care cuibează aici. Păraul parcă ar izvorî de sub talpa unui mal de stîncă. Nu! În această calcaroasă covată, el se strecoară carstic prin cine-știe-ce tăinițe ale albiei. Și umblăm de-acu noi în loc de apă, ce-i drept, dela vale la deal. O seamă de turnuri și ziduri de stînci (pereți ai veșnicilor pe cari, în cea mai sigură simbioză, conviețuiesc cele „343 specii, varietăți și forme de mușchi și 108 specii, varietăți și forme hepatice”, — multe dintr'însele semnalate de distinsul cercetător bucovinean Traian I. Ștefureac „ca nouă pentru Bucovina și unele chiar pentru întreaga țară”) ne ochesc de așa de sus, de parcă ne pîndesc cu ochi de bufinițe, gata-gata să ne încoltească.

— Atenție la scară! Nacule, ai grijă de boieri! — se aude glasul comandantului nostru G. T.

Săntem la partea cea mai romantică din **Păraul lui Ion: Lătoacele**; locul unde matca apei nu numai se strîmtează până la închipuirea unui lătoc, dar și cade într'o cascadă (acuma fără apă!) încât fără de scară, fără de o scară anume adusă anume aici (obișnuita scară cu fuscei), nici n'ai putea urca.... Păcat însă (secular păcat în acest „secular” codru!) că lacoma mână omenească a intervenit cîndva și aice, cu dinamită, lărgind **cheile** (stîmtoarea) acestor... Chei ale Bicăzului în miniatură. Ba nesatul exploatării deschisese pe aice chiar și un drum de cară! Incât secularitatea Slătio-reană totuși mai schioapătă olecutică... Din fericire, suverana mînia a Naturii a dărâmat iar totul, scoțînd din nou la iveală igheabul ca marmora de șlefuit al cataractei din toate vremurile. Pe luciul acestui lătoc, nici urmă să te poți urca fără de ajutorul scării de brad; mai ales că, într'o întâmplătoare căzătură te amenință de jos dinții colțurosului stîncăret, care iezește chiar și două-trei ochiuri de apă. Așadar rînd pe rînd ne facem cuvenita echilibristică scarară, întocmai ca bietelesuțele de pe **Scara vîmlor**, înfățișată la Mănăstirea Sucevița. În orice caz — se vede, ca și acolo, la Sucevița! — sîiala unora dintre noi nu e mai mică decît cea dela Sucevița! Scăpat din balamuteasca bălăbănire de

⁸⁾ Cf. Traian I. Ștefureac, *Cercetări sinecologice și sociologice asupra bryophytelor din Codrul Secular Slătioara (Bucovina)*, București 1941, 15.

deasupra Gheenei (cu apă, nu cu foc) gata-căscate jos, fără de **purici** (=căiele, ținte turistice cari să-ți fixeze piciorul pe stâncă) la bocanci — așa le zice... „îngerul păzitor” G. Nacu: **purici** — mai dai și 'n brânci și 'n patru buși și... cam au dumialor destul de lucru, cei doi „îngeri izbăvitori” din aceste **Vămi ale văzduhului** (doncolonelul din vânătorii de munte T. și cu bădica G. Nacu) pânice toți cari erau în program să treacă (de nu cumva le plesniră bretelele... eufemistic spus... Ce zici, nene R.?,...) s'au văzut cu adânc răsuflet, deasupra nevoii de lătoc. Au fost totuși izbituri și îcnituri aice (mai ales la cine, din păcate, nu trebuiau să fie) cu totul afară din program... Și — bucurie 'n mâna stângă: Al doilea lătoc! La fel de pogân! A doua scară! Cu aceeași penibilă absență a **puricilor** și cu atât de sincera oftătură ad-hoc: — Elei! Coane Tibule, cu **scările** d-tale, lesne ai să ne **ridici** pofta de..., nu de cai verzi, ci de **stele** verzi pe pereți.. Pe pereți de stâncă, lucioasă ca ochiul lui Ducă-se 'n-bolohanii!..

— Mai merem înainte? — șovăie parecă și călăuza Nacu.

— Ba mai și pe delături!.. — se scapă nuscare.

— Păi atunci, o facem **ceala**, de ieșim în **Seaua Lătoacelor** și... acăsurcă!

— Ieșim, da, ieșim! — îngaimă acelaș glăscior...

O biată cărăruie-rufe prinde a ne urca până 'n adevărata sea deschizătoare de vedere asupra codrului; pe urmă, cu mult pripor înspre dreapta și cu multă îmbiere înspre alunecare în jos te scoate, cu ocoliș, până 'n punctul prin care ai mai trecut, când cu intrarea în Păraul lui Ion.

Și suntem curând în pragul despărțirii de preabinevoitorul nostru G. T. și de preasimpaticii noștri tovarăși de trântă ca acelea și hâcnituri ca alte-celea...

Mânem în sălașul păduracului Nacu. Din discreta conversație de încartiruire a emeritului nostru amfitrion G. T. cu noua noastră gazdă G. Nacu, prinzi și cuvântul **purici**, care... evident n-urî poate viza decât pe cei de sub talpa bocâncilor...

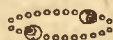
O scaldă ca de strigoi în Păraul lui Ion, zorită de surde tunete în fund...

Ograda lui badea Nacu se umple de cumintile vitute cari singure se întorc din pășune acasă și, culcate în curte, suflă tihnit ca 'n atât de veridic-rustica poezie a lui Vlahuță:

...Și câinii dorm în bățătură
Pășesc încet, aud cum suflă
Puternic vitele sub șură.

Adâncul lor răsuflet în noapte și sclipirea stelelor de sus
și solemnul freamăt al brazilor de jur-împrejur și bătaile bie-
tei inimi omenesti — acelaș ritm în fața nesfârșitei și imen-
sei veșnicii..

Leca Morariu

PRO PATRIA

Epigrame *)

Bolșevicii au executat și un astrolog (ziarele)

Bietul! L-au ucis hidoșii!
(De ești franc cu ei, te pierzi!)
Le cetise'n stele... roșii
C'o să vază stele... verzi.

* * *

Știre de pe front

Călărașu nostru=aicea,
Rar covaci s'a dovedit:
Trei armate bolșevice
Intr'o zi a potcovit!

* * *

Știre de pe front

Românii sunt, în mod constant,
De-o gentilețe excesivă;
După ce=au prins pe comandant
I-aduc — și=armata respectivă.

* * *

Echilibrul bolșevic

Din stânga Neamțu'n plin lovește:
Muscalu=și clatină calibrul.
Românul dreapta i-o izbește
Se redresează — echilibrul!

George Voevidca

*) Din recentul volum: G. Voevidca, *Pro Patria*, Cernăuți 1943 — Trainic
și plastic și minunat ecou arborosean pentru zilele noastre de cumpănă și de mărire.

Legea densității corpurilor cerești

Densitățile corpurilor cerești cu sateliți se rapoartă invers ca patratele timpurilor de revoluție ale acelor sateliți fictivi ai lor, cari se rotesc în jurul corpurilor lor centrale la suprafața acestora (Formula 7).

Sau altfel exprimat:

Produsul dintre densitatea unui corp ceresc cu sateliți și patratul timpului de revoluție al aceluși satelit fictiv al său, care se rotește în jurul corpului ceresc la suprafața acestuia, este constant pentru toate corpurile cerești cu sateliți (Formula 8).

Legea aceasta corespunde realității, după cum dovedesc faptele, și poate fi dedusă pe cale matematică în modul următor:

Masele M și m a două corpuri cerești se exprimă astfel:

$$1 \dots\dots M = \frac{4\pi R^3 D}{3}$$

$$2 \dots\dots m = \frac{4\pi r^3 d}{3}$$

Împărțind prima ecuație prin a doua, rezultă:

$$3 \dots\dots \frac{M}{m} = \left(\frac{R}{r}\right)^3 \cdot \frac{D}{d}$$

Masele corpurilor cerești se mai rapoartă însă și ca constantele lui Kepler referitoare la revoluțiunile sateliților acestor corpuri cerești. Adică:

$$4 \dots\dots \frac{M}{m} = \frac{R^3}{T^2} : \frac{r^3}{t^2}$$

sau

$$5 \dots\dots \frac{M}{m} = \left(\frac{R}{r}\right)^3 \cdot \left(\frac{t}{T}\right)^2$$

Dacă considerăm sateliții fictivi, cari se rotesc în jurul lui M și m la suprafața acestora, atunci depărtările lor dela centrele corpurilor lor centrale sunt însăși razele acestora. T și t sunt timpurile de revoluție ale acestor sateliți fictivi.

Din ecuațiile 3 și 5 rezultă egalitatea:

$$6 \dots\dots \left(\frac{R}{r}\right)^3 \cdot \frac{D}{d} = \left(\frac{R}{r}\right)^3 \cdot \left(\frac{t}{T}\right)^2$$

— de unde

$$7 \dots\dots \frac{D}{d} = \left(\frac{t}{T}\right)^2$$

— sau

$$8 \dots\dots DT^2 = dt^2 = C = \text{constant.}$$

Din densitățile cunoscute ale mai multor corpuri cerești din sistemul nostru solar, rezultă pentru constanta C următoarele valori, dacă exprimăm timpul în zile, ore, minute și secunde:

$$9 \dots\dots\dots 0,0191; 11; 39.600; 142,571.000.$$

Cu ajutorul acestei constante se poate calcula valoarea constantei gravitațiunii. După cum se știe aceasta este exprimată prin următoarea formulă:

$$10 \dots\dots\dots f = \frac{\mu}{M} = \frac{\mu_1}{m} = \frac{4\pi^2 R^3}{M T^2} = \frac{4\pi^2 r^3}{m t^2}.$$

Să considerăm din aceste ecuații d. e. următoarea:

$$11 \dots\dots\dots f = \frac{4\pi^2}{M} \cdot \frac{R^3}{T^2}.$$

În această ecuație, R e raza corpului ceresc M iar T e timpul de revoluție al acelui satelit fictiv al său, care se rotește în jurul lui M la suprafața acestuia.

Dacă-l înlocuim în ecuația din 11 pe M cu valoarea sa din 1 rezultă ecuația:

$$12 \dots\dots\dots f = \frac{4\pi^2}{4\pi \frac{R^3 D}{3}} \cdot \frac{R^3}{T^2}.$$

— de unde

$$13 \dots\dots\dots f = \frac{3\pi}{T^2 D} = \frac{3\pi}{C}.$$

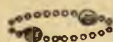
Dacă aplicăm sistemul $C. G. S.$, adică dacă exprimăm timpul T în secunde, rezultă, potrivit celor dela 9, următoarea valoare pentru:

$$14 \dots\dots\dots f = \frac{3\pi}{142,571.000} = \frac{6,6}{10^8}.$$

Pe cale experimentală s'a aflat pentru f valoarea de $\frac{6,5}{10^8}$.

Cernăuți, 20 Mai 1943.

D. Rusu

Dela Administrația rev. „Făt-frumos“

Alte incasări: D-l I. M. Dimitrescu, 1/VII: 250 lei; d. Gh. Dimitriu, 1/VII: 254 lei; Preot Lazar Bolohan, 9/VII: 500 lei; d. Dr. Al. Bocănețu, 10/VII: 500 lei; d. Dr. Alfred Klug, 11/VII: 500 lei; d. Al. Zavulovici, 12/VII: 250 lei; d. Em. Boca, 19/VII: 500 lei; D-na Lica Negru, 21/VII: 1.000 lei; d. Gh. Criștan, 23/VII: 250 lei; d. D. Moldovan, 16/VIII: 500 lei; Biblioteca Centrală, Suceava, 27/VIII: 500; Biblioteca publică, Focșani, 28/VIII: 500 lei; d. I. Bilețchi, 23/X: 500 lei. — O. L. M.

Expoziția plantelor medicinale din Bucovina

În zilele de 4—31 Iulie 1943, Oficiul Valorificării plantelor medicinale din Bucovina, de sub conducerea eminentului nostru botanist Dr. Emilian Țopa, ne-a surprins cu o minune de expoziție de plante medicinale ale Bucovinei.

S'au expus plante vii, plante uscate, droguri, preparate farmaceutice, modele, plante colorate, hărți grafice și literatura respectivă.

La vederea tuturora au fost operele românești și germane, cari tratează despre colectarea și întrebuințarea acestor plante, bibliografie din care specificăm : *Apitzsch L.*, Heimische Heil- und Gewürzpflanzen, 1935 ; *Dimitriu N.*, Sfaturi de sănătate cu peste 600 formule la îndemâna tuturor, 1933 ; *Dinand A. P.*, Handbuch der Heilpflanzenkunde, 1926 ; *Esser P.*, Die Giftpflanzen Deutschlands, 1910 ; *Geanta T.*, Dicționar de plante medicinale, 1923 ; *Grințescu Gh.*, Tratat de botanică farmaceutică, 1923 ; *Grințescu I.*, Problema valorificării plantelor medicinale în România, 1942 ; *Hertwig H.*, Gesund durch Heilpflanzen ; Instrucțiuni pentru colectarea plantelor medicinale sălbatice în cursul primăverii (Cărticica plugarului Nr. 6) ; *Kernbach C.*, Noțiuni de medicină și farmacie populară, 1921 ; *Kroeber L.*, Das nezeitliche Kräuterbuch, 1934 ; *Madaus G.*, Heilpflanzen, 1938 ; *Oertel-Bauer*, Heilpflanzenaschenbuch, 1942 ; *Panfu Z. C.*, Plantele cunoscute de poporul român, 1929 ; *Pater B.*, Cultura plantelor medicinale, 1942 ; *Pater B.*, Plantele medicinale sălbatice, 1927 ; *Priscu M.*, Botanica farmaceutică ; *Prodan I.*, Cele mai rentabile plante medicinale din România, 1924 ; *Răuță A.*, Plante medicinale românești, 1939 ; *Rytz W.*, Heilkräuter Fibel, 1942 ; *Scurtu A.*, Plantele medicinale, 1935 ; *Stanciu V.*, Plantele de leac, 1916 ; *Talmacel J.*, Leacuri ieftine ; *Teodoru D. M.*, Plante de leac, 1934 ; *Țopa E.*, Exploatarea metodică și rațională a plantelor medicinale din Bucovina, 1942 ; *Ulieru Gh.*, Florile bune de leac, 1934 ; Valorificarea plantelor medicinale în România, 1932 ; *Voiculescu V.*, Toate leacurile la îndemână, 1936 ; *Zaharia O.*, Dicționarul plantelor medicinale ce cresc în România, 1918.

Din 200.000 specii de plante câte sunt cunoscute pe glob, circa 500 sunt medicinale ; și o treime dintre acestea se află și la noi, în Bucovina.

Pe mai multe mese din Sala Grădinii Botanice se aflau orânduie plantele medicinale vii, presate sau în planșe colorate; pe dreapta cele veninoase: Alior, Boz, Brândușa-de-toamnă, Bujor, Burete=pucios, Bureți=pestriți, Calcea=calului, Candeluță, Căneapă, Ceara=albinei, Cetină=de=negi, Corn=de=secară, Cucurbițică, Cucută, Cupa=vacei, Dalac, Degețel=roșu, Iarba fiarelor, Iederă, Lăcrămioare, Lăsnicior, Leandru, Laur, Luminoasă, Mac, Mălin, Măsălariță, Mătrăgună, Mutătoare, Negelariță, Omag, Orbalț, Pătrunjelu=cânelui, Pichivnic, Rodu=pământului, Rușcuță=primăvărată, Săpunariță, Spânz, Strigoaie, Tulichină, Tisă, Virnaț, Voniceriu, etc. iar în față și pe stânga, cele inofensive: Afin, Albăstrele, Ardei, Arnică, Brădișor, Brustur, Cicoare, Cîreș, Coada calului, Coada șoricelului, Coreandru, Crușin, Ferigă, Fragă, Gălbinele, Iarbă-mare, Iarbă-neagră, Ienupăr, In, Ismă, Jale, Leuștean, Lichenul-islandic, Limbar, Lumănărică, Măcieș, Magheran, Mesteacăn, Mierea=ursului, Molură, Mușetel, Nalbă, Nalbă-mare, Obligeană, Odolean, Panseluțe=de=câmp, Patlagină, Pelin, Pir, Plop=negru, Podbal, Pojarniță, Porumb, Porumbur, Potrocută, Roiniță, Rosmarin, Roua=cerului, Secărică, Sălcâm, Scrântitoare, Soc, Sovârș, Stejar, Strugurii=ursului, Sulfină, Trifoiște, Troscot, Vâsc, Vătămătoare, Vioarele=mirositoare, etc.

Toate cu etichete ce arată numirea științifică și populară, precum și întrebuințarea lor.

Printre grupurile de plante și'n locușoare bine alese remarcăm și câteva sfaturi versificate:

Cu Pir, Isop și Urzică	Un ten neted, un ten fraged
Ardei iuți și Sunătoare,	Dragi fetițe dacă vreți,
Ca prin farmec, mătușică,	Încercați apa de roze
Reumatismul tău dispăre.	Sau apa de castraveți.

*

Dragă unchiule, ascultă,
Ca să-ți dau un sfat și ție:
Brusturul și Rosmarinul
Te ferește de chelie.

Pe pereți: „Calendarul plantelor medicinale“, cuprinzând numele speciei, timpul recoltei, drogul și întrebuințarea; un tablou al plantelor medicinale după efectul lor curativ; mai multe tablouri cu plante și aria lor de răspândire; o hartă în relief a Bucovinei cu limita de răspândire a esențelor lemnoase specifice acestei regiuni;

harta cu răspândirea speciilor mai importante ca : Strugurii-ursului (Dea-lul Glodului etc. dela Fundul Moldovei), Spânz (Oușor, Spânzac. Nistru), Roua=cerului (Vatra=Dornei, Fundul-Moldovei și Petriceanca) etc.

Peretele din față ne înfățișează anatomic corpul omenesc cătră ale cărui părți duc numeroase fire, arătând cu ce plantă se pot vin-deca în caz de boală.

Colțișorul din stânga ne atrage atenția prin mirosul de Sulfină, Isop, Pojarniță, Săpunariță, ș. a. care reprezintă plantele de leac în-trebuințate în popor.

Din tot ce am văzut desprindem că la noi omul a moștenit din străbuni obiceiul de a se folosi de : Chimen, Hemei, Ismă, Mușe-tel, Nalbă, Pojarniță, Roiniță, Tei, Trifoiste, pentru *boalele apara-tului digestiv* ; Barba=ursului, Coadă=șoricelului, Lumănarică, Nalbă=mare, Podbal, Soc, Sulfină, Tei, Viorele, etc. pentru *boalele căilor respiratorii* ; Coadă=șoricelului Trei=frați=pătați, pentru *boli de inimă* ; Cicoare, Ciuboșica=cucului, Coadă=șoricelului, Isma, Odolean, Roi-niță, Trei=frați=pătați, *contra bolilor de nervi* ; Filimică, Mușetel, Soc, Sulfină, Viorele, *contra bolilor de ochi* ; Brustur, Hemei, Porumbar, Trei=frați=pătați, *contra bolilor de piele* ; Coadă=șoricelului, Filimică, Patlagină, Podbal, Pojarniță, Potrocuță, Traista=ciobanului, *contra um-flăturilor și rănilor* ; Ai, Dovleac, Ferigă, Pelin, *contra viermilor in-testinali* ; și a. ș. m. d.

Multe din aceste plante de leac sunt întrebuințate și astăzi de poporul român, ca o tradiție din generație în generație, moștenită dela Daci și care spre satisfacția noastră a trecut de mult în tratatele de specialitate.

Totuși, pentru a cunoaște, a conserva și a ocroti atât speciile de plante indigene rare și unice în felul lor (Limbar = *Scolopendrium* ; Tisă = *Taxus baccata* ; Mesteacănul=pitic = *Betula nana* ; Roua ce-rului = *Drosera rotundifolia* ; Strugurii-ursului = *Arctostaphylos* ; Spânz = *Helleborus* ; Iarba=neagră = *Calluna*), precum și cele de tot comune, interesații sunt preveniți de a respecta legile pentru pro-tecția naturii, — cu cuvintele : „Cine iubește florile și firul de iarbă pe lângă care calcă, acela e pregătit pentru iubirea oamenilor și a lui Dumnezeu, — calea spre iubirea florilor e cunoașterea lor“.

„Cel deprins de mic cu florile, rămâne pentru totdeauna bun, iertător și înțeleghător al suferințelor altora“.

*

Iată altă, atât de elocventă faptă a . . . Universității Cernăuțene ! . . .

E. L.

Vitrina Cărții

„Gura satului” de I. Slavici, în traducere germană, ne-o dă recent, în editura „Wiener Verlag”, d. prof. Dr. Alfred Klug, eminentul director al Institutului German pentru științe, cunoscut prin harnica sa activitate de traducător din Eminescu, din Cezar Petrescu, din dramaturgul Ion Luca și a. Este revizuirea traducerii apărută încă la 1926 sub același titlu „Das Gerede im Dorfe”, în editura Librăriei Muhlendorf din Cernăuți. Traducerea e la înălțime, iar alegerea nuvelei acesteia denotă încă odată preocuparea caracteristică pentru d. Klug de a împărtăși publicului german aspectele frumoase și sănătoase ale vieții românești.

V. M.

* * *

Maria Fotino Bărbăcioaru, „In sat la bunica”, Editura „Scrișul Românesc” Craiova. — Carte din cele mai bune, din cele mai vii; literatură regională, suflet și graiu și peisaj oltenesc, comoară de folclor, suavă poezie, duioase evocări ale unor chipuri dintr-o lume mai bună, mai curată, care nu mai este: moș Călin, morarul sfătos și sugubăț; moș Barbu, cu care „ți-e drag să stai de taină”, jupânița Elencu odrasla a boierului Petru Glopoveanu, care „nu sta ciucică între perini”, ci „își vâra ochii siredei prin tot locul...” „Stătea la vatră cu oamenii în rând, la olacă nu lipsia, intra 'n războiu și alegea itele mai iscusit decât muierile”. Și iată-l pe „moș Mitroiu” „căruiă îi e greu de viață, i s'a urât cu povara păcatelor”, dar nu poate muri „nu-și sloboade sufletul”, până nu-l iartă de o grea vină cucoana Stanca bunica, în jurul căreia rolesc toate chipurile acestea, bunică de nu știe povești, ci doar o singură poveste, basmul vieții ei, cu moartea părintelui său boier Meilă, amintirea unchiului său Dănilă, ajuns haiduc, împărțind banii încotro era nevoia mai mare. De atunci Stanca, „tesea în război lăcrămioare pe câmp înegurat și niciodată mâna ei n'a urzit flori de bucurie”. „Dela ea se trage pe valea Răcoasei și 'n părțile megieșe negrutăciuniu în cămășile fetelor de nedeie”. Acum trăiește sihăstrită în chilloara ei, între scrisori și plicuri, „în mucegaful hârtiei”, ajunsă la vremea care a apăsă-o adânc pământului”. Singura-i bucurie sunt nepoții — și iată cum își ia rămas bun dela o nepotică ce merge la școală: „Tu ai să fii cumințe, o să-ți prinzi pletele zburda'nice în cosită și ai să lași aici, la mine din răsul tău zglobiu. Ti-l păstrează muma, până ce-î veni în vară, ulte ici, în inimă...”

Și iată ritualul arhaic al fixării hotarului de moșie: „A-duse Dină carte domnească de luă cu ea oameni bătrâni să-i

aleagă locul. Atâtară foc de cires, îl stinseră apoi cu agăiaz-mă, luară în pumni tăciunii morți și meraseră moșnenii pe unde fusese odată **mejdina**, de-o **stălpiră** cu piatră și 'ngropară tăciunii la rădăcina pietrii, ca să se știe 'n **veaci** că-i hotar, nu piatră fără de ispravă. Și jurară moșnenii pe unde știau ei, de mult, hotarul și așa să rămână cum au jurat ei cu sufletele lor”.

Și iată evocare de peisaj: „Drum de munte, pietruit de Dumnezeu. Te poartă tot în urcuș coboriș. E lung, de parcă fără sfârșit. Șerpuieste printre sate vârite în **ogașe** cu case răsfirate, **presărătura** de **fumigei**, curți despuiate, golășe de podoabă. Porțile răzemate pe-o rână și bârnele de stejar, **proptă** tîndei, sunt săpate în înflorituri: e truda de iarnă a rumânului. Așa își trece omul locului zilele afumate: cioplește în lemn podoabă sărăciei”.

Și acum, un specimen de graiu neaș oltenesc:

„Dară vorba **nu-i cu bir** și 'ncep a **tăinu** **suratele** din vale cu cele din munte: de cum n'ai gândi, te fură vremea.

— „Plecași de noapte, leliță”.

— „Ia'n din noaptea trecută, am mas la Turn avusei de cumpărat spate la război...”

„**Rostești de nedeie**” (faci rost, pregătești de petrecere), Lenă, nu simți sărăcia...”

— „D'apoi, de-aș da seamă, îmi dă careva mălaiu? Dar acu însoară cumnata Fena pe **fil'su**, ăl din **militie** și de' ca omul... Fată bună, ceva pământ și loc de casă...”

— „Dară copilu îi mândru, ca jandarul... Ia'n ascultă, lele, cum îi **sporovadă** lumea? Ci-că ar fi dat de fată în clăia logofătului, pe timpul ariei?”

— „Dar' acu, Lenă îi mare cât șura gura satului de n'o poți astupa... Cea... Suran...!!”

Din bogățiile de vocabular: „ar bea o **lucie** întreagă”; „**bolân** la inimă”; „numai să-i prinzi **că-i a vorbă**”; „...îs c'un picior în **gropiște**”; „se 'ncințau (aprindeau) cuptoarele **boierești**”; „îi fu în plac **jupâniței**”; „Că mai a **bisericii** decât doana Stanca!...”; „**ștrica** se aciuște în cuib”; „zi mohorită cu **cern** de ploaie deasă”; „îs multe de **rostit** pe lângă curte” (de îngrijit); „numai ce pică 'n miez de noapte cum ar pica **musculu** 'n **putineiu**”; „o căsuță prăronită în trei **stălpani** cu înfloritură **pătrunse** 'n lemn” (ce admirabil e acest simplu „pătrunse” pentru termenul tehnic „incrustate”!); „la **chinghie** (chindie), când se lasă soarele după culme”; „se duce să **odihne**”; „cuptorul e sterp de-o ușă ...că de mult nu-l mai **in-cinge** baba”; „de sub țolul vârgat se **săltă** trupul **pietrit**”; „era negricios și avea **smoală** în **lumini**”; „î-o face pe ăilalt **boieroiu**”; „nepotu-său **Costăin**”; „**rostii** (găti) cina”; „își dădu

după urechi **ochietii** (ochelarii) prinși cu **lânică** sinelie"; „steteau, uitați la **taină**, doi gârboviți și o voinică"; „să **leșie** cămeșile"; „**gâldăul Bunarului**"; „bătăturile **cășilor**"; „Când umplea ulcica mai da strop pământului, gândind **morților**".

* * *

Cu așa bogăție, povestirile acestea, care ne vin din celalt colț al României, răspund la scrisul lui **Mircea Săreanu** al Bucovinei sau al lui **Gr. Cârțu**, care în același „**Cuget moldovenesc**", n-rul pe Mai-lilie, ne mai dă un fragment, („Între două focuri"), din romanul „Floare 'n pălărie", vădind aceleași mari calități pe care le înregistram într-o cronică anterioară.

Victor Morăriu

* * *

Povești basarabene culese de S. Teodorescu-Kirileanu.

Aceste povești au mai văzut lumina zilei, în întâia tipăritură, nu mult după unirea Basarabiei cu țara mamă. Parte din aceste povești le-am auzit odată cu Simion dela povestitorii Gh. Fierariu și Ion Fierariu zis Coca, din satul Negrești, Jud. Chișinău.

* * *

Cătră sfârșitul lunii Ianuarie 1918, după ce parte din oștirea noastră a trecut în Basarabia Guvernul s'a gândit să trimeată peste Prut oameni mai luminați cari mergând prin satele Moldovenilor, să le spuie cine sântem noi, Românii din dreapta Prutului. Și a găsit că mai potrivit pentru această treabă ar fi membrii învățământului, începând dela învățători până la profesorii universitari. Unii dintre aceștia au fost chemați de prin orașele și satele în care se aflau: ori ca refugiați din Muntenia, Oltenia, Dobrogea — din „teritoriul ocupat", — ori ca locuitori băștinași; iar alții au fost chemați chiar de pe front, unde ne aflam în armistițiu. Printre acești din urmă era și îscălițorul acestor rânduri.

Chemarea nu s'a făcut deodată, ci în serii. M'am întâmpilat în prima serie. Ne-am adunat la Iași unde era scaunul guvernului. Acolo, la Ministerul Instrucției — care se afla în localul Universității — ni s'au dat mai multe sfaturi de d-l I. Simionescu, fost până atunci secretar general al Ministerului, și apoi de profesorul Matei Cantacuzino — venit la schimbarea guvernului — ca Ministru al Instrucției. Ni s'a făcut anume îmbrăcăminte, „uniforme", ni s'au dat bani de cheltuielă, în monedă rusească — ruble — și așa pregătiți, în ziua de 1 Faur 1918 pe la ceasurile 11 înainte de amiază, am pornit, la Basarabia visurilor noastre din anii copilăriei

și ai plinei bărbății, vre-o 30 de învățători și profesori secundari. Numai un Român curat ar putea spune ce am simțit, când am trecut întâia oară apa Prutului pela Ungheii. Eram numai ochi și urechi pentru a vedea ceea ce nu văzusem până atunci — Moldova din stânga Prutului — și a auzi ce nu auzisem până atunci: dulcele grai moldovenesc din stânga Prutului.

După ce a cumpănit soarele de-amiază, ceriul s'a acoperit cu nouri și pe urmă s'a întins puțină negură. Unii colegi s'au dat la sfat cu parte din călătorii cari fuseseră la Iași și acum mergeau, cari la Chișinău, cari aveau a se da jos în drumul până la Chișinău. Mare mi-a fost bucuria, când la o gară — Pârliți mi se pare — am auzit pe o fetișcană (când trecea linia ferată) cântând moldovenește un cântec care se zicea la nunți la „uncrop” la noi în dreapta Prutului. Rău îmi pare că n'am avut clipă să prind acea frântură de cântec. Dar pe glăsuirea celui cântec se cunoștea că'm pașit și ne aflăm nu în „țară străină”, ci pe scumpul nostru pământ moldovenesc stăpânit de străini și de vitregia soartei, vreme de 106 ani.

După ce-a înoptat bine, am ajuns în gara Chișinău. Pe peron, foșnea-lă de lume, dar și de ostire românească. Mulți din cetății călători, foști luptători pe front ca ofițeri de rezervă s'au întâlnit atunci cu ofițeri de rezervă — colegi — cârmuitorii ostașilor cari păziau buna rânduială. Întâlnirea aceasta ne-a fost de mare folos, că ne-a înlesnit — chiar atunci sara — găzduirea împrejurul gării.

A doua zi am intrat în oraș pe strada cea mare numită atunci Alexandrovskaiia azi „Alexandru cel Bun”. Ne-am dus la redacția ziarului „România Nouă”. Aici, după ce ne-am arătat scopul venirii la Chișinău și'n Basarabia, au vorbit: profesorul **Gh. Tofan**, **I. Mateiu** și **Cioflec** dându-ne mai multe sfaturi asupra felului cum trebuie să ne purtăm în fiecare sat. Să fim chibzuți și măsurati și să avem cărți, mai cu seamă de ce'e populare, care ne vor ajuta mult în propaganda noastră.

La 3 Faur dimineața ne-am prezentat generalului Ernest Broșteanu, care ne făgăduiește tot sprijinul. Am mai stat în Chișinău până'n dimineața de Marti 6 Faur, când am început a ne împrăști prin satele Basarabiei, câte 2—3 inși. Eu, împreună cu al meu coleg Leon Mrejeriu, am luat drumul spre gara **Strășeni**. Prin îngrijirea unui ofițer ni s'a dat o căruță cu locuitorul Iacob Croitoriu care ne-a dus la satul **Beliște**.

Ne-am făcut datoria cum am putut mai bine. Rânduiala era că la fiecare 15 zile să venim la Chișinău, să dăm raport scris reprezentantului Ministerului Instrucției. Printre cei dintâi îmi aduc aminte de d-l profesor **Onisifor Ghibu**.

Dela Chişinău am mai tras câte o fugă pe acasă. La întoarcere, după ce am fost faţă la deschiderea cursurilor „Universităţii populare” — 18 Faur — am mai stat prin Chişinău fiind stăpâniţi de grija că nu ştiam ce nevoie va da peste noi, după ce ne vom mai împrăştia prin satele Basarabiei. Umblau zvonuri înăduşite, de o retragere a ostirii noastre. O ceată de propagandişti s'a dus la generalul Broşteanu. Acesta a zis să plecăm la datorie fără nici o grijă.

Pe sară am mai dat faţă cu d-l profesor Onisifor Ghibu. Nu uit unul din înimoasele sale sfaturi: „Duceţi-vă prin sate şi faceţi-vă datoria cu toată inima. Printre altele, nu uitaţi a culege după putinţă, material folcloric: cântece, poveşti, obiceiuri, că, Doamne-fereste chiar să vie vremea să ne retragem din Basarabia, tot să luăm ceva cu noi”.

N'am uitat cuvântul acesta.

La 17 Martie 1918, colegii L. Mrejeanu, P. Gheorghieasa şi Gh. Popescu au apucat spre Orhei; iar eu, cu Simion Kirileanu, am luat drumul tot spre Străşeni. De aici ne-am dus la Negreşti unde ne-am asezat la o gazdă şi apoi am ieşit prin sat cam asupra serii. Cum mergeam aşa numai ce auzim la o casă un cântec de cîmpoi. Stăm puţin la sfat şi apoi intrăm să vedem cântăreţul. Meşterul zicător din cîmpoi se numia **Ion Fierariu**, zis şi Ion Coco. Am mai graţit noi de multe, rămânând că pe a doua zi să scriem şi de vom putea, în legătură cu folclorul.

Duminică 18 Martie, după ce ne-am împlinit aşa zisa datorie oficială, am făcut pe sară un fel de sezătoare la gazda noastră, unde a venit starostele satului, Petrea Zară şi încă vre-o câţiva oameni, între cari erau şi fraţii Ion C. Fieraru şi Gheorghie C. Fieraru. Am spus eu o poveste din Tătăruşi şi apoi omul de gazdă. Pe urmă s'a înţertat la spus, Gheorghie C. Fierariu. Încă n'am văzut om să grăiască aşa de frumos şi de cîngător moldoveneste. Asta l-a făcut pe Simion să iee note; iar de a doua zi s'a apucat să scrie frumoasele poveşti auzite dela meşterul povestitor Gh. Fierariu: Negreşit că pe rând le-a scris, cu ajutorul notelor şi a ţinerii de minte. Unde sta, până la altă treabă scria la poveşti. Din scrisul acestora şi a altora auzite la Pârliţi, a ieşit volumul volumul **Poveşti basarabene**.

Simion le-a scris aproape cuvânt cu cuvânt aşa cum le-a auzit dela povestitori.

Cetînd povestea „Ilenei Cosinzenei”, „Naum”, „Omul la teapă şi apa la matcă”, „Omul milostiv” „Tu ai câştigat un suflet şi eu două” m'am făcut — pare că — mai tânăr cu 25 de ani cum eram în Martie 1918, când mă aflam în satul Negreşti.

A spus una despre „Iov”, fratele mai mare al lui Gheorghe Fierariu, anume Ion Fierariu zis Ion Coco, tot frumos; dar pare că nu așa de frumos ca frate-su Gheorghe.

Și celelalte trei povești (auzite dela **Vasile Huțanu** din satul Pârliți, ținutul Bălți) care alcătuiesc volumul lui Simion, sunt frumoase și scrise așa cum grăiau sătenii basarabeni, când am fost noi în propaganda națională.

Toate aceste povești au câte puțină asemănare cu altele din dreapta Prutului tipărite prin felurite cărți sau reviste.

Cu scrierea și tipărirea „Poveștilor basarabene”, fratele Simion Kirileanu a făcut adevărată propagandă națională, căci a scos dela pieire cele 9 povești: din satul Negrești — ținutul Chișinăului — și din satul Pârliți — ținutul Bălților.

Dacă Simion a scris poveștile ziua ori sara — la popasuri — la gazdele noastre vremelnice, eu am cântat din gură și din fluier și am scris vre-o câteva cântece dela Ion Fierariu. Parte din acele cântece au văzut lumina zilei în revista „Șezătoarea” din Folticeni începând de prin Martie 1922.

Așa cum ni s'a cerut de către stăpânire atunci în 1918, ne-am făcut datoria pre cât a fost cu putință. Ce se va fi mai făcut pe urmă, nu știu. Simion Kirileanu ne-a lăsat sănătate, tocmai dela Aprilie 1926; iar eu trecând nu de mult peste 67 de ani ai vieții și fiind bătut groaznic de vânturile grele ale vremii de azi, nu am chip și curaj să mai trec Prutul și să merg batăr cu vederea prin satele și locurile pe unde am fost dela 2 Faur 1918, până în sara de 14 August 1918. Călătoresc numai cu gândul dela Prut la Nistru și dela Nistru la Prut.

* * *

S'a întâmplat cu mine, ca oarecând cu un mare profesor și vestit mânuitor al condeiului. Vrând să scriu o mică dare de seamă despre poveștile basarabene ale lui Ion Kirileanu, m'am trezit scriind parte din amintirile mele basarabene, cari-s în bună legătură cu alcătuirea acestui volumaș cuprinzător de înțelepciune bătrânească a unor Moldoveni trăitori în Moldova dintre Prut și Nistru.

Tătăruși, Jud. Baia.

AL. VASILIU

oooOooo

Ctitori și adăugători ai noștri

D-l Dr. Aurel Morariu (Cernăuți): 1.500 lei (a 2-a oară, cf. pag. 102); D-l Vasile Gârbu (Cernăuți), 20/II: 1.000 lei (a 2-a oară, cf. pag. 102); D-l Dr. Gh. Maxim, 12/V: 500 lei (în amintirea lui Titel Dumitru Maxim † 2 Mai 1941 în prigoană — v. „Făt-frumos” 1941, 177).

VON DEN HUNDERTEN VON MASTEN

(Dintre sute de catarge)

de Eminescu

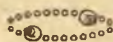
*Von den Hunderten von Masten
Werden wohl wieviel zerschellen
— Fern vom Strande — ohne Rasten
Wirbelwinde, Wirbelwellen?*

*Von den Vögeln, welche lenken
Übers Land den Flug geschwinde,
Werden wohl wieviel ertränken
Wirbelwellen, Wirbelwinde?*

*Ob du jagest nach dem Glücke,
Ob nach Gütern, ideellen,
Folgen dir allhin mit Tücke
Wirbelwinde, Wirbelwellen.*

*Unverständliche Gedanken
Ziehn durch deine Lieder linde,
Halten ihren Flug in Schranken
Wirbelwellen, Wirbelwinde.*

Traducere de Laurent Tomaiață

Dela Administrația rev. „Făt-frumos“

Incasări în 1943: D-1 Isidor Dolinski, 27/II: 600 lei; Libr. „Cartea Românească“ (București), 27/II: 973 lei; Arhivele Statului, Iași, 3/III: 1.200 lei și 8/III: 700 lei; d. Nicodim Ițcuș, 4/III: 500 lei; P. C. Sa Olvian Sorocean, 4/III: 150 lei; d. Cicerone Mucenic, 5/III: 300 lei; Libr. „Cultura Bucovinei“ (I. Vulpescu), Cernăuți, 6/III: 4.313 lei; d. Const. Botezatu, 6/III: 600 lei; d. Dionisie Jemna, 7/III: 450 lei; d. Alex. Vasiliu, 9/III: 300 lei; P. C. Sa Ioan Iliuț, 9/III: 450 lei; P. C. Sa Nicolae Lăzărescu, 16/III: 300 lei; P. C. Sa Ioan Nisioi, 16/III: 900 lei; d. I. D. Marin, 18/III: 300 lei; d. Tony Ferhat, 19/III: 300 lei; d. A. G. Stino, 19/III: 150 lei; d. Dr. Gheorghe Ioaneșiu, 20/III: 400 lei; P. C. Sa Dr. Gheorghe Mihujă, 22/III: 300 lei; d. I. Teodorescu-Broșteni, 22/III: 300 lei; P. C. Sa Ioan Boca, 22/III: 250 lei; d. Leonida Bodnărescu, 27/III: 150; d. Maxim Boșcoianu, 29/III: 200 lei. — O. L.-M.

Multe și mărunte...

Și totuși Creangă nu se compromite! — Impotriva concluziei d-lui P. Grimm, în *Dacoromania* X 1943, 334, că „Glosarul“ (*Chestionarul* — nu Glosarul!) lui Creangă, publicat de G. T. Kirileanu în Ediția-Creangă 1939, 301—306, „nu trebuie să mai figureze de acum în nici o ediție a lui Creangă“ și „în nici un caz să nu se mai compromită numele lui Creangă cu o astfel de lucrare superficială“ — invocăm următoarele contra-argumente, cari evidențiază că Chestionarul publicat de Kirileanu este desigur al lui Creangă și că, așadar (impotriva oricărei concluzii pripite!) *trebuie* să intre în orice ediție completă a lui Creangă!

Cunoaștem manuscrisul original al acestui Chestionar și știm că'n pag. 1, colțul de sus, dreapta, poartă însemnarea autografă¹⁾, a lui Maiorescu: „cu note explicative de mâna lui I. Creangă“. „Dar Maiorescu a putut să se înșele“ — crede d. P. Grimm.

Nu! — răspundem noi. Ci:

1). Creangă răspundea (*în grabă!*) d-rei Livia Maiorescu, fără să se refere direct la locurile vizate din opera sa; — dovadă clasică: echivocul *într'adaos*, căruia, izolat (prin Livia Maiorescu) de fraza sa, Creangă îi dă cu totul altă interpretare (vezi Kirileanu, Ed. 1939, 303). — La fel răspunsurile lui Creangă pentru cuvântul *căleap* (Kirileanu 304) și *gălămoz* (Kir. 306). Din aceste izolări a cuvintelor de textul lor, derivă faptul că Creangă dă explicații „greșite“ (mai precis: semi-explicații), sau preferă să afirme că *nu cunoaște* cuvântul.

2). E foarte firesc lucru că Creangă, inițiat în franjuzească cum îl știm (vezi N. Țimiraș, *Ioan Creangă*, Capitolul VIII: *Creangă autodidact. — Studii de limba franceză și germană. — „Le diacre Creangue“*...), îi servește ficei lui Maiorescu lămuriri chiar și 'n franceză (*ravin, toqué, tu boudes*).

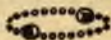
3). Nu ne miră nici faptul că Creangă, preocupat de chestiuni ortografice (dovadă notele lui, publicate de G. T. Kirileanu în „Făt-frumos“ 1940, 86, 88 și 89), își are și o ortografie a sa „deosebită de a *Convorbirilor literare* și mai aproape de ortografia de acum“ (Kirileanu 301).

4). Cele mai deficitare argumente ale d-lui P. Grimm ne par cele grafologice. Afirmă d. p., d-sa: „*t* este scris de obicei la Creangă ca în nemțește, cu bara jos, pe când în cele două foi (= chestionarul nostru) bara este totdeauna sus“. Nu! Cât de frecventă e la Creangă *bara sus* la *t* poate constata d. P. Grimm din toate facsimilele-Creangă date în Ediția G. T. Kirileanu 1939 sau în orice alt manuscris Creangă.

*

Și regretăm că (evident!) observațiile lui G. T. Kirileanu (501) că ortografia lui Creangă e „deosebită de a *Convorbirilor literare* și mai aproape de ortografia de acum“ și că: „Ciudat este că unele cuvinte întrebuițate de Creangă în scrierile lui sânt explicate greșit, ori îi sânt necunoscute“ — l-au sedus pe d. P. Grimm la concluzii pe cari noi le respingem.

Leca Morariu

¹⁾ Abia vizibilă în facsimilul din Ediția Kirileanu 1939, 302—303.

Cronică

† Dr. Christea Geagea. — Cuvânt rostit la mormântul neuitatului Christea Geagea în 31 Oct. 1943: Cernită asistență, Fulgerător ne părăsește pe totdeauna omul de înaltă omenie și omul de elită în știință și neprețuitul, drag-duiosul coleg Christea Geagea. Mlădiță a vigurosului neam aromân, Christea Geagea, zvâcnit din acea dârză și eroică hărțuială aromână care pe meleagurile din Avdela e aproape pânea cea de toate zilele pentru orice bun Român, surghiunit dela calda vatră a vieții sale, ba chiar condamnat la execuție capitală de Antărții greci pentru înrolarea sa în armata liberatoare din celalt război mondial, Christea Geagea își găsisese a doua patrie în celalt colț de pământ românesc luptător: Bucovina ocupației austriace și Bucovina de veci românească din Moldova lui Ștefan.

Cu ce cucernică admirație ne uitam noi elevii liceului din Suceava, la dârzul, superbul Aromân, care cu glas colcăitor de mânie dar și gălgăitor de înlăcrămare ne cuvânta despre răstignirea fraților săi din Pind! Și pe totdeauna și pentru toți Christea Geagea ne-a rămas simbol al deplinei bărbății și al celui mai perfect cavalerism.

Dar ca atâția dintre foarte agerii Aromâni, Christea Geagea se afirma și ca un eminent intelectual. Distins elev al maeștrului Gustav Weigand dela Lipsca, Geagea pășește hotărît în filologia română cu lucrarea *Erweichung und Verhärtung im Rumänischen* 1911. Întru toate corect, ultrascrupulos și uluitor, ba chiar revoltător de modest, Dr. Christea Geagea a ilustrat apoi cu atât de înaltă vrednicie catedra de dialectologie română dela Universitatea-Cernăuși, dăruindu-ne opera fundamentală: *Elementul grec în dialectul aromân*, Cernăuși 1931, iar la 1937, privirea sinoptică *Dialectele române*.

Altă operă de anvergură, gata trasă în fișe, operă pe care noi Universitarii Cernăuțeni o așteptam cu multă ardoare, cu orgoliu chiar, *Elementul turc în dialectul aromân*, s'a spulberat de viforul anului 1940. Și altă unică operă ne-a fost acum desființată prin fatalul deștin, care ni l-a răpit pe acest unic balcanolog al nostru, suveran stăpân pe toate idiomurile balcanice.

Dar printre gravele preocupări filologice, Christea Geagea ne-a mai împărtășit și o serie de amintiri ale sale, înșirate în limba sa maternă (în coloanele *Junimii literare* 1923 și 1924), adică: *Calu a tâxildarului* (Calul perceptorului), *Turnata acasă* (Întoarcerea acasă) și *Maia Zora* (Bunica Zora), schițe nu numai de interes filologic, ci cu adevărat literar (prin veracitatea dialogului, prin plastica evocare a peisagiului și aspectului uman din lumea aromână). La fel, de aceeași calitate, pitoreștile contribuții folclorice *Carcandzal'i* (Carcandzalii — un soi de stafii) și *Cum s-amintă vrearea feților* (Cum se câștigă dragostea fetelor) în „Făt-frumos” 1926 și schița *Meimurieta turtească* (Funcționarul turc) în „Făt-frumos” 1927. E o mare datorie de a le aduna într'un mănunchiu și a le așterne cunună real-eternă pe amintirea celui ce va trăi peste această tristă clipă de astăzi și peste vremelnicie...

Cu opera sa. Christea Geagea rămâne trainic în cultura românească. Iar viața lui, eroica lui viață, mai ales din timpul când Christea Geagea, cu arma'n mână, străbătea munții Pindului, — povestită cu șart și cu evlavie, va fi sfântă carte de rugăciune, de îndemn și îmbărbătare, și va fi sfânt stindard în lupta de mii de ani a frașilor Aromâni.

Ne înfiorăm acum de această clipă în care Christea Geagea, cu rămășița lutului, sfințește pământul iubitei sale Bucovine făcându-l și mai scump. Dar ne înseninăm de gândul că, poate, dincolo de hotarul morții, îngălbenita frunză de toamnă din codrii Pindului, tresare foșnind pentru pribeagul și desțăratul unei întregi vieți de om, în fraged grai aromân: Ghini viniși acasă, duruti hil'ilu a nostru (Bine-ai venit acasă, iubite fiu al nostru) — precum Universitatea arboroseană, pururi existentă, îți spune, perpetuă recunoștință, scumpe al ei magistru, pentru tot harul ce i l-ai închinat întru slăvirea limbii române și pentru tot colcățul românesc pe care l-ai știut răzvrăti în sufletele noastre...

*

Resurecție cu adevărat arboroseană. — Cumplit și complet dezvoltată prin prăpădul din 1940—1941, veterana „Armonie“, înființată la 1881 și totuși mereu existentă ¹⁾, vatră a cântecului românesc din Nordul Moldovei, a putut renaște atât de uimitor, încât, din 2 August 1942 până la Adunarea sa generală din 14 Oct. 1943 și-a bilanșat activitatea și cu 26 manifestări muzicale publice (13 Academii, 7 incidentale colaborări, 1 șezătoare p. Rănișii noștri, 3 mari concerte, 1 participare la concurs de coruri și 1 vitrină—Porumbescu) precum și cu tipărirea a 3 fascicule de piese muzicale adăugate Colecției „Armonia“.

*

Academiile Societății „Armonia“. — În atâta durată de mobilă bucovineană, care, părăsindu-și pe adevărații proprietari, pleacă înspre mai fericite meleaguri, Bucovina autohtonă, reprezentată d. p. și prin Soc. „Armonia“, stăruie pe baricadă, uimitor de calmă și de entuziasă. Și deci, „Armonia“, își continuă bimensualele sale Academii cu noua serie (de pe 1943—1944), inaugurată atât de briliant în 15 Oct. și continuată pe aceeași linie în 28 Oct. și 4 Noemvre.

*

† **Traian Prodan.** — Nu uităm că fulgerător-dispăru'l și unanim-regretatul Traian Prodan ne-a mai dăruit și merituosele plachete: *Din drum*, *Note de călătorie*, 1925; *Un colț de Orient*, *Note de călătorie* 1930; *În Hotin* 1932; și *Karlsberg und andere Skizzen* 1932; (tuspătru apărute la Cernăuți).

¹⁾ Oricât arhivoluminoasa operă a d-lui P. Nițulescu, *Muzica românească de azi* București, 1939, care ne edifică chiar și despre *Teatrul maghiar de operetă Talia din Cluj* și despre *Reuniunea corurilor maghiare din România*, — habar n'are de existența Soc. „Armonia“.

Culturalitate arboroseană. — Institutul „Cernăuți” dela Facultatea de Teologie, Cernăuți, urmaș al fostului *Institut de literatură* al Universității, Cernăuți, lărgindu-și cadrele și asupra problemelor de filologie, filosofie, istorie și etnografie-folclor, — după ce în anul academic 1942—1943 ne-a dat un ciclu de 14 conferințe publice (în Aula Universității), își încheie acum anul VI 1943 din Buletinul *Institutul „Cernăuți”* cu fascicula Nr. 30. Anul universitar 1943—1944 și l-a inaugurat festiv cu conferința d-lui Dr. Ernst Gammillscheg, *Istoria și cultura Românilor, văzute prin prisma Atlasului lingvistic* (la 23 Oct. în Aula Universității) și cu 1-a ședință lunară la 30 Oct. c.

Colecția muzicală „Armonia”, apărută în 1885 cu fasciculele 1—3, iar în 1886 cu fasciculele 4—5 (aceasta sub primul președinte al Soc. „Armonia” Leon Goian, al cărui centenar de naștere a fost sărbătorit în 4 Nov. 1943, la Suceava prin Soc. „C. Porumbescu”, iar la Cernăuți, prin „Armonia”) — continuă, în 1942, cu fascicola 6 : C. Șandru, *În ochii Tăi* (Text de Șt. O. Iosif), cor bărbătesc, iar, în 1943, cu fascicola 7 : C. Porumbescu, *Nocturnă* (Textul german de C. Porumbescu ; tradus de Leca Morariu) p. voce și pian—și cu fascic. 8 : C. Șandru, *Stejarii* (Text de C. Morariu) cor mixt cu pian.

*

† E. Lovinescu. — Merituos în analiză (cu toate incidentalele greșeli de orientare ; cf. cazul *Năpastei*), academic de meticulos în monografiile sale despre Asachi, C. Negruzzi și Gr. Alexandrescu, original în perspectivele sale sinoptice — și totuși uimitor de alune-cător pe pantele inadvertențelor, Eugen Lovinescu, rămâne, mai ales, monografistul celor trei menționați protagoniști și exegetul unui compartiment, — unui „cenaclu” din contemporaneitatea sa literară.

*

† T. Pisani. — Gura profetului *din* și *în* pustiu a anușit ! La dreptul vorbind nici chiar cei din amvonul său „Universul”, care nu și-a primenit... neologica firmă cu una mai de... „baștină”, d. p. : „Lumea” ! ..) nu i-au respectat credeul. Și—plastic avertisment pentru oricine — nici chiar însuși T. Pisani nu și-a putut respecta *capriciul* ; adică, neologismul nu odată îi vârstăză scrisul ! D. p.—articolul *Un Român, mare negustor—și artist* în „Universul” Nr. 166 din 21 Iunie 1943, cu specimene ca acestea : „Inceputul a fost modest” ; „să cumpere marfă prin comisionari” ; „își făcea *testamentul*” (în loc de — vorba vine — : *diata* !) ; „Cântecul gîntei latine... *executat* (= cântat !) de un cor... și de o numeroasă *orchestră* (= *ta-ra-fa* !)” ; „face pe om *liber* (= slobod)” ; etc. etc. etc. Iar peste acest — să zicem — Quod licet Iovi, non licet bovi, decedatul și-a bine-meritat desigur un creștinesc (și lingvisticesc !) „Dumnezeu să-l ierte ! ”

L. M.

Harnicul nostru „Meseriaș Român“. — Înfruntând toate greutățile acestor aspre vremuri, Societatea „Meseriașul Român“ din Cernăuți, condusă de inimosul președinte *Ieremie Opreșeanu*, își afirmă mereu în cel mai viu ritm activitatea sa cultural-patriotică. Astfel în 19 Sept., meseriașii, întovărășind o generoasă inițiativă a Soc. „Armonia“, au colaborat cu Corul lor la marea Șezătoare p. Răniții din Spitalul 179 Cernăuți, executând, sub bagheta eminentului lor dirijor *Dr. Aurel Morariu* piesele: *Treicolorul* și *Dumnezeu este Domnul* de C. Porumbescu, *Foaie verde lămâiță* (popular), *Morarul* de Kiriatic, *Nevasta care iubește* de Musicescu și *Imnul Regal*. Cu ocazia aceasta, „Armonia“ a distribuit printre răniți 150 cărți, iar d-l I. Opreșeanu 120 cărți.

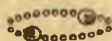
În 2 Oct., Soc. „Mes. Rom.“ a dat în Sala mare a Cooperativei „Mes. Rom.“ o masă festivă în onoarea d-lui A. Magălea, Directorul muncii din Guvernământul Bucovinei, manifestare la care au participat și membrii din conducerea Camerei de muncă, în frunte cu unanim-simpatizatul Președ. Gh. Marcu și Secret. gen. Z. Ștefanovici; apoi comitetul Soc. „Mes. Rom.“ cu Președ. I. Opreșeanu, consiliul de administrație al Cooperativei „Mes. Rom.“ cu Președ. Dr. Aurel Morariu, întreg corul „Mes. Rom.“ și peste 100 de membri ai Soc. „Mes. Rom.“: meseriași, muncitori și comercianți—adevărat Congres al în sfârșit existenței noastre pături mijlocii. S'a toastat nu numai cordial, ci și substanțial din partea d-lui I. Opreșeanu și Dr. Aurel Morariu,—servindu-i-se d-lui Dir. Magălea temeinice informații despre minunatele realizări ale Societății și Cooperativei „Mes. Rom.“, iar d-l Dir. Magălea răspunzând cu distinse elogii și antrenante perspective pe viitor cuvântului și mai ales faptei acestei rare vrednicii bucovinene. Corul „Mes. Rom.“, dirijat de d-l Dr. Aurel Morariu, s'a distins și aici cu un entuziast aplaudat Concert.

În ziua de Sf. Dumitru (26 Oct.), Comitetul Soc. „Mes. Rom.“ împreună cu acelaș excelent Cor, l-au sărbătorit la d=sa acasă, pe venerabilul lor prim-președinte și membru onorar, d-l Dir. Dimitrie Bucevschi, neuitat *Deșteptărist* al Bucovinei și mladă din nobila familie a marelui Epaminonda Bucevschi.

În 4. Nov., Corul „Mes. Rom.“, cu acelaș *virtuos artist la flaut și dirijor al său Dr. Aurel Morariu*, a ilustrat a III-a Academie a Soc. „Armonia“, executând și noua compoziție a Măestrului C. Șandru, *Stejarii* (Text de C. Morariu) Cor mixt, cu pian (Octavia Lupu-Morariu) — întru freneticul entuziasm al auditorului, piesa fiind apoi bizată și trizată sub conducerea a însuși d-lui C. Șandru.

Fapte cari îi cinstesc atât de mult pe toți cei organizați sub flamura „Meseriașul Român“ și cari le încreștăm aici, fiindcă în altă parte nu li se dă cuvânt...

Fl. P.

Abonamentul :

În Țară : 500 lei pe an

În Străinătate : 2000 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 300 lei pe an

CUPRINSUL :

<i>Leca Morariu</i>	O mare victorie a științei bucovinene
<i>C. Porumbescu</i>	Blau (versuri inedite)
<i>Leca Morariu</i>	„Arboroasa” slăvindu-l pe Ciprian Porumbescu (sfârșit)
<i>Bojena M. Șesan</i>	Ve svem peri iako perlet (Trad. de Eminescu)
<i>V. L.</i>	Iarăși arboroseană sărbătorire Emi- nescu ! (Prin Laurent Tomaia-gă)
<i>Traian Cantemir</i>	Basme ciribire : Gobo și Mago
<i>Leca Morariu</i>	Hoinar
<i>George Voevidca</i>	Pro Patria (Epigrame)
<i>D. Rusu</i>	Legea densității corpurilor cerești
<i>E. L.</i>	Expoziția plantelor medicinale din Bucovina
<i>Victor Morariu și Alex. Vasiliu</i>	Vitrina Cărții
<i>Laurent Tomaia-gă</i>	Von den Hunderten von Masten (Trad. din Eminescu)
<i>Leca Morariu</i>	Multe și mărunte..
<i>Leca Morariu și Elena Popescu</i>	Cronică
* * *	Cititori și adăugători ai noștri — Dela administrația rev. „Făt- frumos.

Atenție ! Abonamentul urcat !

Bibliografie

- Leca Morariu, **Bucovina turistică**, Cernăuți 1943 (fascic. 30 din Buletinul Institutul „Cernăuți”).
- George Voevidca, **Pro Patria**, Cernăuți 1942 (Slăvite imnuri închinat Arboreasei marifitate și izbăvite...).
- N. Tcaciuc-Albu, **Poezii chinezești**, Cernăuți 1943.
- Dr. Emilian Țopa, **Exploatarea metodică și rațională a plantelor medicinale din Bucovina**, Cernăuți 1942.
- Dr. Simeon Reli, **Istoria vieții bisericești a Românilor**, Vol. I. Cernăuți 1942.
- George Noveanu, **Laude (Versuri)**, Cernăuți 1943.
- Constantin Turcu, **Zaharia Columb, un vechiu profesor al Liceului Național**, Iași 1943.
- Mihai Constantinescu, **Mormântul urleșilor**, Iasi.
- Gh. T. Kirileanu, **„Dăslușire”, o scriere inedită a lui Zilot Românul**, București 1943.
- Giuseppe Cifarelli, **Giovanni Pascoli, Poezii (traduceri)**, Sibiu 1943.
- Vasile Grecu, **Invățăturile lui Neagoe Basarab, Versiunea grecească**, București 1943.
- Claudio Isopescu, **Echi di Roma in Romania**, Roma 1943.
- Claudio Isopescu, **Saggi romena-italo-ispatici**, Roma 1943.

In prodigioasa editură Casa Școalelor (București):

- M. Mihăileanu, **Mica pravilă**, 1942.
- Alexandru G. Budiș, **Bulgarla**, 1943.
- N. Mihăescu, **Valori literare în opera lui N. Fillmon**, 1943.
- E. Lovinescu, **T. Maiorescu și contemporanii lui I: V. Alecsandri, M. Eminescu, A. D. Xenopol**, 1943.
- C. Rădulescu-Motru, **Etnicul românesc**, 1942.
- Mihail Popescu, **Orașe și cetăți din Transilvania**, 1943.

„CONVORBIRI LITERARE”

Director: I. E. Toroușiu

Cea mai substanțială și, sub orice raport, mai reprezentativă mare revistă a noastră astăzi!.

Inregistrat la Tribunalul Cernăuți cu Nr. 7/942 din 23 Iunie 1942.